

KULTÚRA

ROČNÍK XIII. – č. 18

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

27. OKTÓBRA 2010

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 1,00€

Ak je ohrozený chránený rastlinný alebo živočíšny druh, biológovia spozornejú a bijú na poplach. Ak je ohrozený dôležitý ekosystém, problém môže prerásť do medzinárodnej kauzy. Ak je ohrozené slovo, je to akosi inak. Ak nejaké dôležité slovo stráca svoj zmysel a význam, je podozrivo ticho. Ticho je aj v tom prípade, ak zmysel a význam stráca kľúčové slovo, ak je tým ohrozený celý systém reči a jazyka.

Takéto podivné ticho sa u nás rozlieha aj v prípade, keď svoj zmysel stráca slovo „kresťanský“. Slovo, ktoré má pre Slovákov nesporne konštitutívny význam. Slovo, okolo ktorého sa formovala kultúrna a spoločenská identita nášho národa.

K čomu referuje slovo „kresťanský“, keď ho premietneme do roviny nášho súčasného spoločenského života, do roviny praxe tých politických subjektov, ktoré si toto slovo prisvojili? Má slovo „kresťanský“ v tomto kontexte ešte svoj pôvodný zmysel? Neupadlo a neupadá do stále hlbšej agónie?

Vydané je napospas svojmu osudu, nepoživa žiadnu ochranu. Obklopené zlým, podivným tichom opúšťa pomaly spoločenstvo zmysluplných slov.

Osud tohto slova je paradoxný. V momente, keď začalo získavať svoj celospoločenský zmysel a význam, začalo súčasne upadať do agónie. Tento zlom nastal okolo roku 1989. V osemdesiatych rokoch minulého storočia sa kresťanské povedomie slovenského národa začalo v nepravdom prostredí totality formovať do spoločenskej a politickej sily. Z ťažko identifikovateľného prameňa začalo čerpať prekvapivú silu. Vývoj mal rýchly spád. Najskôr séria veľkých pútí, potom „sviečková manifestácia“ v Bratislave. Vzápätí udalosti okolo „nežnej“ revolúcie (slovo „nežná“ nie je v tomto spojení komplimentom).

Kresťanský pohyb osemdesiatych rokov, jeho vitalita a étos čoskoro nadobudli inštitucionálne vyjadrenie. Vznikol kresťanský politický subjekt, KDH. Vtedy sme to vnímali ako nádejný začiatok. Dnes, po odstupe dvadsiatich rokov a najmä po voľbách roku 2010, to musíme vnímať inak. Bol to začiatok, ale zároveň aj začiatok konca. Začiatok, kedy slovo „kresťanský“ upadlo do agónie, nezvratne stráca svoj vlastný zmysel a význam. Paradoxné je, že tento proces prebiehal a prebieha v kontexte praxe tých politických subjektov, ktoré sa na toto slovo odvolávajú.

Vitalita kresťanského étosu osemdesiatych rokov mala vtláčať slobodnému Slovensku svoju pečať. Také boli vtedajšie siločiary, taká bola logika nášho ďalšieho osudu. Také bolo naše očakávanie.

Malo to tak byť, ale nebolo.

Dnes tomu lepšie rozumieme ako vtedy.

„Nežná“ nás priviedla na prah „otvorenej“ spoločnosti. Spoločnosti otvorenej hocičomu, len nie kresťanskému hnutiu. Kresťanský étos je pre túto spoločnosť niečo ako „persona non grata“. Musí byť zbavený vitality, vytlačený za hranice spoločenského pohybu.

Takýto bol hneď od začiatku scenár a tak sa aj stalo.

Prvé slobodné voľby malo vyhrať KDH. Volebné víťazstvo však bolo odstúpené liberálnej VPN. Jedna z kľúčových osobností „sviečkovej manifestácie“ sa dokonca stala členom VPN a ako reprezentant tohto politického subjektu sa stala predsedom slovenského parla-

Snímka: Ján Chrvala

Agónia slova?

JÁN URBÁNEK

mentu. Vtedy nepochopiteľný čin, veľké prekvapenie. Dnes, v spätnom pohľade, však vôbec nie. Bol to kľúčový politický čin, ktorý definoval nový genetický kód kresťanského hnutia, základný vzorec pre celú jeho ďalšiu existenciu. Elán kresťanského étosu, ktorý nás vymanol zo zovretia komunistickej totality, bol takýmto spôsobom odvedený do neoliberálnych kanálov a osudov, do sveta celkom inak a inde hodnotovo zakoreneného.

Budúcnosť bola určená. Vývoj slova „kresťanský“, presnejšie demontáž jeho zmyslu, sa začala odohrávať v neoliberálnom objatí.

Keď sa predsedom KDH stal Pavol Hrušovský, dávny elán a vitalita spolu s kresťanským étosom boli nostalgickou spomienkou. Hnutie začalo žiť životom kráľa z ľudovej rozprávky, ktorá rozpráva príbeh chorého kráľa, ktorý nevie ani ožiť, ani skapať. Hnutie sa stalo takýmto zvláštnym spôsobom večné. Nebolo už pre libe-

rálne kruhy politickou alternatívou, ale verným sluhom stojacim kdesi v pozadí.

Za onoho času sa z materského KDH oddelil výrazne liberálne orientovaný politický subjekt, ktorý si s čistým svedomím vo svojom názve ponechal slovo „kresťanský“. Vznikla SDKÚ. Z určitého hľadiska to má logiku. Slovo „kresťanský“, slovo vtedy už s neurčitým obsahom, k ničomu nezaväzovalo, no ešte stále malo politický význam, bolo schopné oslovit', oklamať voličov.

Tento vývoj vyvrcholil a zavŕšil sa po voľbách roku 2010. Chorý politický subjekt, neschopný ani ožiť, ani skapať, si nechal do svojej beztvarej existencie vtláčať tvár celkom cudziu.

V politickej praxi našich kresťanských politikov sa dá ľahko identifikovať základný postoj, ktorý spôsobuje agóniu slova „kresťanský“. Naši kresťanskí politici akosi nevedia, že sú politikmi. Neuvedomujú si, že sa ako politici ocitli v silovom poli sociálnej etiky, že ich spoločenské postavenie ich veľmi určitým spôsobom zaväzuje.

(Pokračovanie na 8. strane)

UŽ aby sa človek bál otvoriť si noviny, kliknúť na dajaké internetové vlákno, zapnúť rozhlas či televízor - odvsadial' naň vyskočí čosi nekalé. Darmo máme zákon o hanobení rasy, národa a presvedčenia, v skutočnosti to vyzerá tak, že útoky na slovenský národ a katolícku Cirkev akoby do pokrytia týmto zákonom ani nepatrili. Nespomínam si veru na žiadny prípad, že by orgány činné v trestnom konaní zobrali na zodpovednosť kohokoľvek z tých, ktorí sa denne posmieľajú z majoritného národa, karikujú jeho dejiny, prekrúcajú ich tak, aby sa v konečnom dôsledku spochybňovala legitimita jeho nároku na teritórium vymedzené hranicami SR, spochybňujú obrovský podiel kresťanstva na jeho etnogenéze a duchovnom a

Prečo nemlčím

TEODOR KRIŽKA

kultúrnym povznesení či útočia na dôstojnosť kňazov a biskupov, vynášajúc trockisticky krivé obvinenia a okamžité svojvoľné rozsudky. Samozrejme, už vonkoncom tieto orgány „nemôže zaujímať“, že zo všetkých strán sa na nás valia články viac či menej adorujúce trendy, ktoré skryto či otvorene smerujú k rozkladu zvyškov tradičných kultúrnych a morálnych hodnôt.

Autorov týchto článkov a kadejakých výtvorov by sme pokojne mohli nazvať spoločným menom, napr. hoci Vojnoslav Čížik. Priznam sa, toto meno mi napadlo, keď som si prečítal internetové príspevky istého autora, ktorý sa v ňom zaiste spozná. Často a usilovne sa totiž venuje najmä Cirkvi, ktorej mienky sa bojí ako čert kríža, a preto by jej najradšej poviazal ruky i nohy a ústa prelepil páskou, pravda, až na pár výnimiek z radov liberálnych kňazov, ktorí si nevybrali poslušnosť doterajším 264 pápežom, ale síce dojemný, no kurióznym zmierním s touto podivnou dobou.

Nedávno televízia odvysielala film človeka, ktorý v dokumente podľa vlastného námetu za velebenia vlastnej osoby obvinil dokonca celý slovenský národ, hoci na Slovensku v období prvej SR nebol vynesený jediný rozsudok smrti. Aj keby to bolo inak, chýb a omylov či vrážd sa dopúšťajú konkrétni ľudia, ale nie národy! A opäť nič sa nestalo a ani nestane, nik nepodal a ani nepodať trestné oznámenie za porušenie zákona, ktorý stále platí a ktorý sa zneužíva najmä na legalizáciu mlátenia nezvratných mladistvých...

Keď som už pri tom zmierním, i ja mám rád pokoj, dohodu, zmiernie. Ale keď si predstavím, ako sa starozákonní proroci či Ján Krstiteľ alebo sám Pán Ježiš či jeho apoštoli zmiernujú s dobou a rukujú za okrúhlym stolom s vtedajšou duchovnou či svetskou mocou, tou miestnou či tou okupačnou, hneď mi je jasné, že súčasnosti najviac chýbajú práve mravní, hlbokí, Bohu a jeho Desatoru verní služobníci, ktorí by zaiste vysoko prečnievali ponad davy strkajúcich svoje pštrosie hlavy do piesku.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

Nadarmo budete stavať kostoly, dávať duchovné cvičenia, zakladať školy, všetka vaša práca a vaše úsilie vyjdú navnivoč, ak nebudete schopní vládnuť zbraňou spôsobilou na útok aj na obranu - vernou a rýdzou katolíckou tlačou... Priniesol by som akúkoľvek obeť, svoj prsteň, pektorál i sutanu by som vložil do zálohy, len aby som mohol podporiť katolícky časopis. sv. Pius X.

Trestné oznámenie in memoriam

Tohto roku si uhorková sezóna na Slovensku moc neužila. Nová vláda a parlament rúcali a borili všetko staré a zaostlé v záujme budovania svojich krajších zajtrajškov. A bol to skutočne poriadny šok. Predseda parlamentu si hneď na začiatku posvietil na vlastencov, nacionalistov a fašistov, veď je to všetko jedna bagáž. Chcela by mať na hrade sochu vraj kráľa Svätopluka! Jeho otázka znela, či by jej niekde inde nebolo lepšie. Čo tak na priechli Domu matice slovenskej v Komárne?

Náš predseda parlamentu sa neponáhľal, aby niekoho za dvojkríž na soche posielal richtig hneď do väzenia. Veď vymenoval odbornú komisiu na čele so skutočnou odborníčkou Marínou Zavačskou. Chyba, veľká chyba, na čele mal byť maďarský historik, veď pani premiérka už slávnostne vyhlásila, že

zlé vzťahy sú zažehnané. Týmto neuváženým krokom ich pán predseda znova prižehnal.

Pozrime sa trošku do histórie. Hrad chátral a chátral a v 50-tych rokoch vyzeral ako prevrátený hokerlík. Dielo skazy by bolo dovŕšené, keby sa nenašli vrtáci na čele s národným umelcom Jankom Alexym, ktorý ho zachránili pre našu generáciu. Z Prahy mu viackrát oznamovali, vraj načo je vám hrad, „dýť jej máte v Praze“. Tito vlastenci, dnešným slovníkom povedané nacionalisti, možno aj fašisti, vytrvalo odhadzovali polená, ktoré im úrady hádzali pod nohy, a roku 1956 sa začala rekonštrukcia dokončená roku 1968, aby na tomto Hrade bola slávnostne vyhlásená federácia.

Nakoniec zhrnutie. Keby Janko Alexy a jeho priatelia neboli takí tvrdohlaví nacionalisti, z Hradu by už bola len ruina ako Devín.

Ak by si to pán predseda rozmyslel, a predsa chcel niekoho poslať do väzenia, tak by mal zabásnuť národného umelca Janka Alexyho. Dávajú sa čestné občianstva, uznania IN MEMORIAM, prečo by sa raz nemohlo vydať aj trestné oznámenie IN MEMORIAM. Určite by to bol svetový unikát. My predsa chceme byť svetoví.

Ale späť k soche „vrajkráľa“ Svätopluka, ktorý sa na Hrad dostal práve preto, že bol zrekonštruovaný. Ak by kňaz Svätopluka z balkóna spomínanej inštitúcie odcváľal, treba ho nasmerovať priamo do Dunaja a bude pokoj, i keď horúcu hlavu v Dunaji by si mal schladiť niekto úplne iný. Na každú vežu Bratislavského hradu umiestniť sochu vtáka turula. Veď o jeho historickej existencii nie sú žiadne pochyby... A Bratislavčanom by zasa závidelo celé Slovensko. Varily by si guláš z vybjájeného vtáka turula.

DENISA CESNAK, TV Komtesa

Prečo nemlčím

(Dokončenie z 1. strany)

Nijaký človek, ani laik, ani kňaz, ani biskup či pápež, nie je vlastník, iba adresát, správca Božích príkazov. Tie nie sú a nikdy nemôžu byť predmetom diskusie, tobôž licitácie. Ten, kto sa považuje za kresťana a s vierou v Boha to myslí vážne, nemá inú voľbu, iba poslušnosť voči nemu. Poslušnosť až na smrť.

Už vidím, ako kadekomu z

mojich slov vstávajú chlpy na rukách a máva rukou nad mojím fanatizmom.

Čo však s tým narobím?

Hoci som tiež iba slabý a hriešny ako ktokoľvek iný, jasne si uvedomujem, že moja slabosť nie je a nemôže byť ospravedlnením mojej nečinnosti, tobôž strachu pomenovať veci, ako ich vidím, nebudaj ešte mlčania.

TEODOR KRÍŽKA

JOZEF MIHALIK

Ekonomická kríza ustupuje, nastupuje kríza politiky?

Ekonomická kríza ustupuje, zotavenie, oživenie a rast ekonomiky bude pokračovať v sťažených podmienkach znížovania rozpočtového deficitu a splácania verejného dlhu. Ekonomický rast na Slovensku v prvom štvrtroku 2010 bol na úrovni 4,8 percenta a v druhom štvrtroku 4,7 percenta (najrýchlejší v EÚ). Tiež medzikvartálny rast zamestnanosti naznačuje, že Slovensko už našťastovo oživenie ekonomiky.

Nepriaznivé správy o ekonomike z USA a štetenie, ktoré zahájila Európa vrátane Slovenska napovedajú, že neistota pretrváva a treba sa zamerať na to ako jej čeliť. Jedným z možných prejavov neistoty je okrem nepriaznivých správ o ekonomike USA tiež posun európskej aj slovenskej politiky od strednej doprava. Obavy sú z obnovy neoliberalizmu.

Rozkolísaná viera v úniu a víťazstva pravicových koalícií v Európe (voľby zväčša vyhrali sociálni demokrati, ale vládu zostaviť nemohli) môžu spôsobiť odklon od koncepcie budovať EÚ, ktorá by sa mala formovať na princípoch sociálne orientovanej trhovej ekonomiky a

„sociálnej Európy“. Jej základy sa kládli 50 rokov, sú už položené, ale sú obavy, že ďalší rozvoj európskeho sna vytvoriť dobre fungujúcu hospodársku, menovú a sociálnu úniu by mohol stagnovať. Treba na to upozorniť, pretože Európa postupne stráca hlavnú devízu svojej popularity - sociálne svedomie a množia sa obavy s prikláňania sa skôr ku stroskotanej neoliberalnej podobe kapitalizmu. Táto podoba je o tom, že namiesto upevňovania modelu európskych a národných záujmov sa posilujú snahy prechodu k modelu recipročného nacionalizmu, aby si každý štát riešil svoje finančné a iné problémy sám.

Príkladom tohto druhu môže byť aj nová vláda liberálov na Slovensku. Nová vláda súhlasila s budovaním ochranného valu v únii až v hodine dvanástej, kedy po neúspešnej návšteve slovenskej premiérky v Bruseli, ktorá chcela „rokovat“ a „vyjednávať podmienky“, už každému svitlo, že bojkotovať ochranný val únie je pre Slovensko veľkým rizikom. Naďalej však nová vláda nechce participovať na pomocnom balíčku pre Grécko.

Pravica v parlamente povedala stop gréckej pôžičke, čo nahnevalo Európu v miere, ktorej dosah je ťažko odhadnúť. EÚ tvrdo vyčíta Slovensku porušenie princípu solidarity. Nemecká vláda vyslovila poľutovanie nad rozhodnutím Slovenska. Kancelárka Angela Merkelová si pozvala premiérku slovenskej vlády, aby osobne riešili grécku pôžičku. Eurokomisár Olli Rehn hovoril o „porušení solidarity v rámci eurózóny“. Radičová namiesto toho, aby v Berlíne hľadala, ako zdôrazniť spoločné záujmy Nemecka a Slovenska, sa škriepila. Žiadala, aby sa erokomisár Olli Rehn za kritiku Slovenska ospravedlnil. Merkelová veľavravne reago-

vala, že v budúcnosti budeme spolupracovať lepšie ako pri Grécku.

Príklad rokovani o pôžičke Grécku a trapasy pri vyjednávaní o obrannom vale ako aj rozpaky a nejasnosti vlády okolo voľby rozvojového ekonomického modelu v štáte môžu vyvolať pochybnosti, či na Slovensku po voľbách liberálna pravicová vláda, vytvorená zo šesťčlenného zlepenca politických strán, bude schopná plniť záväzky, vyplývajúce z členstva v EÚ a tiež tie, ktoré vo volebnej kampani voličom sľubovala. Napríklad aj záväzok v koalícijnej zmluve, že: „vláda bude vytvárať priaznivé podmienky na rozvoj sociálneho trhového hospodárstva“. Pravdepodobne nie. Napríklad niektorí členovia strán OKS a SaS, z ktorých mnohí zastupujú neoliberalne hodnoty, majú veľmi ďaleko od podporovania sociálneho trhového hospodárstva. Pritom ich vplyv v politike je značný. Podobne Most-Híd a podpredseda strany Rudolf Chmel navrhli, aby vo vyhlásení vlády bolo napísané, že „Slovensko je liberálny štát“. KDH sa to nezдалo. „My sme skôr za budovanie demokratického a solidárneho štátu“, zaznelo od KDH.

Treba si uvedomiť, že tu nejde iba o slovíčka, ale o rozhodovanie o ďalšom smerovaní EÚ a budovania štátu, ktoré predurčuje ekonomickú, sociálnu a hodnotovú orientáciu krajiny. Inými slovami, nastúpiť zmenu orientácie z doterajšej koncepcie nasmerovanej na budovanie sociálneho štátu v rámci sociálnej Európy na nejaký iný model, ktorý koalícia zatiaľ nedefinovala. Otázkou teda zostáva, na aký model nadviažu jej programové tézy a vládny program.

Texty o podpore sociálneho trhového hospodárstva sú zvyčajne obsiahnuté v koalícijných zmluvách veľkých koalícií, kde vládnu sociálni demokrati s konzervatívami, respektíve ľudovcami. Napríklad, ako je to v Rakúsku, ale aj inde. Sú v podstate viazané na budovanie sociálnych štátov v sociálnej Európe. Na Slovensku tomu tak nie je, trendy budú iné.

Ľudia sú v rozpakoch, o aký typ „vytvárania priaznivých podmienok na rozvoj sociálneho trhového hospodárstva“ teda pôjde. Podstatná časť voličov, ktorá dala svoje hlasy strane, o ktorej veľa nevedeli (SaS, vznikla rok pred voľbami), je zvedavá, čo vlastne chce, ako sa mieni vo vládnych funkciách správať.

(Pokračovanie na 11. strane)

Kresby: Andrej Mišanek

JÁN GREŠÁK

Veľkosť smrti je veľkosť života

Jeseň opäť vchádza do strednej kolobehu. Vtáci dospievali, príroda sa chystá na smútočný sprievod, stromy si na znak smútku roztrhli rúcho, ako to robieval v minulosti človek nad hrobom svojho najbližšieho.

Po všetkých cintorinoch sa v týchto dňoch šíri vôňa chryzantém. Je radosť pozerat' sa na ich strapaté hlávky: sú biele, krémové, žlté, ružové, bordové i škoricové. S láskou mysliac na tam odpočívajúcich známych, prinášame ich na hroby, zapalujeme kahance a sviečky na studenej jesennej hline. Prší, padá rosa, duje chladný vietor, na kvety si v noci privoniava mráz. Naša túžba je však mocnejšia a zdoláva všetky prekážky, len aby sme boli blízko k tým, ktorí nám počas života boli najdrahší.

V celoročnom kolobehu života sú obdobia, kedy sa vážnejšie a hlbšie zamyslíme nad poslednou fázou pozemského jestvovania človeka, nad jeho fyzickým zánikom, nad smrťou. Chápanie smrti sa však nezakladá iba na fyzickom zániku človeka. V smrti možno vidieť aj začiatok nového života pre večnosť, k čomu smeruje aj celý náš pozemský život. Fyzický život, smrť a večný život na seba nadväzujú. Ak žijeme život dôstojným spôsobom, tak i smrť sa stáva dôstojnou prestupnou stanicou k životu večnému. Aká bude smrť, to závisí od spôsobu prežitého pozemského života. Veľkosť smrti je teda vo veľkosti života. Kto žil veľký, statočný a čestný život, dosiahne veľkosť i po smrti. Záleží teda na každom z nás, aby sme túto veľkosť dosiahli svojím životom a jeho naplnením duchovnými hodnotami.

Cintorín - mesto mŕtvych, víta mnohých návštevníkov, idúcich cez bránu večnosti a ulicami bez života. Jeho domy sú bez svetla, avšak v ich oknách rozžijajú sa sviece vďačnosti. A v posvätnom šere každý sa zamyslí nad skutočnosťou, že kto sa narodil, musí aj umrieť. Paleta kvetov a vencov, ktoré sú prejavom vďačnosti živých voči mŕtvym, hovorí o presvedčení človeka, že jeho drahí zomrelí žijú ďalej, tak ako to prisľúbil samotný Vítaz nad

smrťou. A tá chvíľa nielenže nás citovo vzrušuje, ale nám aj pripomína, že pozemský život a všetka mamona je iba dočasná, pomíjateľná. Zoči-voči tejto realite nejedna ľudská pýcha býva pokorená a rozplynú sa chůtky po zemskej sláve.

Vedomie, že aj my po odchode ostaneme v pamäti a spomienkach mnohých, dáva nám chuť k životu a znásobuje naše odhodlanie zanechať po sebe čím viac dobra a svetla, aby spomienky na nás boli milé, poučné a úcta zaslužená. Veď Tí, čo odpočívajú v pokoji a v nádeji na vzkriesenie, akiste ani nemajú voči nám inú požiadavku, iba aby sme ich spomínali vždy po dobrom.

Tiško stojíme a myslíme na tých, ktorí tu odpočívajú. Ligotavými očami pozeráme na stromy čnejúce nad vyzdobenými svietiacimi hrobmi, alebo na tajomne sa krútiace chodníčky medzi vyleštené náhrobné kamene. Z tiel, ktoré tu zotlievajú, tiež boli ľudia ako my. Neraz máromyseľní, namyslení, ctižiadostiví, chamtiví. A hľa, zmizli s'ia tiež. Ako loď, brázdiaca hľadinu, v ktorej neostávajú stopy, odišli. Iba tento hrob ostal, tieto hroby. Sú v podstate rovnaké. Navŕšený kopček zeminy a pomník. Ideálna vyrovnanosť medzi všetkými, čo v živote chceli byť nerovnakí.

Takmer pri každom hrobe postávajú ľudia. Je to zvláštne. Nikto sa neponáhľa, ľudia sa navzájom zdravia, podávajú si ruky. Mnohí sa nevedeli od minulého roku a odrazu sú šťastní, že sa opäť stretli. Veď práve cintorín je to miesto, kde si každý uvedomí, že sme ako steblo vo vetre, že tu sme si všetci rovní. Tu, v praskani dohárajúcich sviec a kahancov ozýva sa vari najmocnejšie to varovné: Memento mori!

Spúšťa sa hmla, zošerieva sa, len drobné svetielka blikocú a ožarujú okolie. A my, akoby sme boli týmto svetlom naplnení, vraciam sa domov múdrejší a lepší. Získali zosnulí, aj my. Veríme, že duše blízkych žijú a sú v blízkosti toho, ktorý je Pravda, Láska i Večný život.

Determinantom Trianonu bola v podstate (v európskych podmienkach) brutálna maďarská asimilačná politika proti nemaďarským národom v rokoch 1867-1918. Tiež významný podiel maďarských vládnucich elít na vypuknutí a priebehu prvej svetovej vojny. V tomto zlyhaní pokračovala maďarská politika aj po roku 1920 s ešte brutálnejšou protinárodnostnou politikou na území Maďarska spojenou s úmyselným neplnením, resp. flagrantným porušovaním mnohých ustanovení Trianonskej mierovej zmluvy. Vyvrcholením dlhoročnej iredentistickej politiky voči maďarským susedom, vrátane jej dlhodobého spochybňovania Trianonu, bolo však pomnichovské porušenie územných právnych garancií vyplývajúcich z Trianonskej mierovej zmluvy voči Slovensku, Rumunsku a Juhoslávii v priebehu rokov 1938-1945.

Ak teda trianonská problematika komplexne zhmieme:

- Trianon je symbolom a právnym rámcom nového územného usporiadania po prvej svetovej vojne a jeho načrtnutá stredo-európska územná geometria platí dodnes. Zo slovenského pohľadu Trianon je tiež symbolom moderného a úspešného Slovenska v 20. storočí. Tiež medzníkom (ak chcete, pozitívnym symbolom) v nevidanej akcelerácii národnostných ambícií Slovenska končiacej vybudovaním slovenskej štátnosti.

Trianon odrazil zmeny vo svetových mocenských štruktúrach v 20. storočí.

Samotnými zmluvnými signatármi a garantmi Trianonskej zmluvy z roku 1920 sú takí v súčasnosti renomovaní členovia Európskej únie ako napr. Francúzsko a V. Británia, ale i dnešní ekonomickí obri a pravdepodobne budúce svetové superveľmoci ako Čína a India a ďalšie štáty.

- Trianonská zmluva právne potvrdzovala a do budúcnosti garantovala nové štátoprávne, mocenské a geopolitické usporiadanie v strednej Európe. Z Rakúsko-Uhorska ako relatívne veľkého európskeho súštátia, regionálnej mocnosti a európskej veľmoci druhej kategórie vytvorila sústavu mierových zmlúv s Rakúskom a Maďarskom tri menšie európske štáty, z ktorých ani jedna nebola samostatnou regionálnou mocnosťou (Česko-Slovensko, Rakúsko, Maďarsko) s určitým vzájomným politickým antagonizmom a významne rozšírili územia a do určitej miery i mocenský vplyv susedných štátov, a to Rumunsku a Srbsku (následne SHS a neskôr Juhoslávia). Trianon sa stal spolu s ďalšími medzinárodnými zmluvami po prvej svetovej vojne základom stredo-európskeho, ale tiež podstatným prvkom celoeurópskeho právneho a mocenského poriadku nielen v 20. storočí, ale v podstate dodnes.

Zároveň Trianonská mierová zmluva nepriamo umožnila Slovensku jeho budúci štátoprávny rozvoj, neskôr dokonca v podobe samostatného štátu. Súčasná Slovenská republika ako jeden z nástupníckych štátov po bývalom Česko-Slovensku právne nadväzuje na postavenie bývalého Česko-Slovenska ako nástupníckeho štátu po bývalom Rakúsko-Uhorsku, resp. Uhorsku.

Priam symbolicky uvádza originálny francúzsky text Trianonskej mierovej zmluvy Česko-Slovensko vždy s pomlčkou a tiež symbolicky uzatváral a spolu podpisoval túto zmluvu slovenský diplomat Štefan Osuský. Takto Slovenská republika je dnes na základe mnohoročného štátoprávneho vývoja jedným zo sukcesorov bývalého Uhorska.

Trianonská mierová zmluva z roku

BRUNO ČANÁDY

Trianon a jeho právne dôsledky (2)

1920 okrem iného medzinárodnoprávne potvrdila južné hranice Slovenska, ktoré ďalej znovu potvrdila, doplnila a rozšírila Parížska mierová zmluva z roku 1947. Trianon z roku 1920 teda nenahradila, ale doplnila Parížska mierová zmluva z roku 1947. Uvedme príkladne a aktuálne, že obdobne ako pri mierovej zmluve z roku 1920 týka sa to napríklad právnej povinnosti Maďarska vrátiť Slovensku časť kultúrneho dedičstva, ktoré Parížska mierová zmluva z roku 1947 z hľadiska právnych povinností Maďarska opätovne stanovila.

Parížska mierová zmluva z roku 1920 vytvára s Trianonskou zmluvou ucelený zmluvný komplex. Vo všeobecnosti Trianonskú mierovú zmluvu, ktorá je stále platná, parížska mierová zmluva z roku 1947 nenahradila, ale doplnila, obsahovo rozšírila a významne aktualizovala. Trianonská mierová zmluva z roku 1920 a Parížska mierová zmluva z roku 1947 existujú v platnosti stále popri sebe, nie sú vo vzájomnom rozpore, naopak sa vzájomne dopĺňujú. Vytvárajú ucelený systém zmlúv, ktoré sú súčasťou medzinárodného a vnútroštátneho práva každého zo zmluvných subjektov, vrátane Maďarska. Samozrejme, logicky väčšiu aktuálnosť má posledná z oboch zmlúv, a to mierová zmluva s Maďarskom z roku 1947.

Pri samom podpise Trianonskej mierovej zmluvy (4. 6. 1920), teda v roku 1920, Uhorsko už vyše 19 mesiacov právne a fakticky neexistovalo. Zároveň Trianonská mierová zmluva sa stala mierovou zmluvou nie so zaniknutým Uhorskom, ale už s existujúcim Maďarskom.

Uvedme, že Uhorsko právne zaniklo okolo 30. októbra 1918 svojím prirodzeným rozpadom, kedy novovzniknuté nástupnícke štátoprávne subjekty nahradili Uhorsko. Samotnými právnymi nástupcami zaniknutého Uhorska, resp. uhorského štátu sa stali jeho jednotlivé nástupnícke štáty. Zanik Uhorska nespôsobili len Slováci svojou Martinskou deklaráciou z 30. októbra 1918. Obdobne tak urobili v tom čase nielen sedemhradskí Rumuni, vojvodinskí a banátski Srbi, Chorváti, Slovinci, Rusíni ale neskôr i burgundlandskí Rakúšania uplatnením svojich sebaurčovacích práv. Uhorsko postihla univerzálna sukcesia, keď jeden medzinárodnoprávny subjekt nahradili iné medzinárodnoprávne subjekty. Takto Uhorsko zaniklo svojím rozpadom na časti, ktoré sa stali samostatnými medzinárodnoprávnymi subjektmi (napr. pôvodne Maďarsko, v súčasnosti i Slovensko) alebo boli pripojené k susedným štátom (napr. k Rumunsku).

Vznikla suverenita jednotlivých rovnocenných sukcesorov bývalého Uhorska nad jeho jednotlivými územnými časťami.

K zániku Uhorska (a to musíme zdôrazniť) významnou mierou prispeli samotní Maďari a maďarské elity uplatnením svojich prirodzených sebaurčovacích práv prostredníctvom štátoprávneho vystúpenia Maďarskej národnej rady a jej predsedu M. Károlyiho okolo 30. 10. 1918, ktorý znamenal štátny prevrat so vznikom Maďarska a zánikom Uhorska. V tejto súvislosti došlo navyše zo strany Maďarskej národnej rady a predovšetkým novej maďarskej, teda už nie uhorskej vlády dňa 2.

11. 1918 k odvolaniu sľubu vernosti voči dovtedajšiemu uhorskému panovníkovi - kráľovi ako predstaviteľovi bývalého Uhorského kráľovstva (štátu). Takto zaniklo i personálne prepojenie hlavy štátu bývalého Uhorska so samotným Maďarskom.

Stále taktiež historicky celkom nedoceňujeme z hľadiska Slovenska a jej Slovenskej národnej rady známy (a to nielen blahoprajný) telegram predstaviteľa Maďarskej národnej rady M. Károlyiho z 30. 10. 1918 adresovaný martinskej Slovenskej národnej rade, ktorým vlastne aktuálne potvrdil sebaurčovacie práva dovtedajších uhorských národov, predovšetkým, ale nielen, Slovákov v Uhorsku ako aj štátoprávnu suverenitu slovenského národa a jej Slovenskej národnej rady. Teda svojím právnym vyjadrením fakticky tiež nepriamo potvrdil z vtedajšieho maďarského historicko-právneho pohľadu aj vtedajší rozpad Uhorska.

Úvod (Preambula) Trianonskej mierovej zmluvy uvádza vojenský dohovor s Maďarskom (teda už nie s Uhorskom) zo dňa 13. 11. 1918 (tzv. Belehradské prímierie) a tak medzinárodnoprávne tiež potvrdzuje, že minimálne od 13. 11. 1918 (teda i skôr) už Uhorsko právne nemohlo existovať.

Medzinárodnoprávne zánik Uhorska potvrdzuje aj článok 71 Trianonskej mierovej zmluvy, ktorý výslovne uvádza Maďarsko a popri ňom zaniknuté Uhorsko ako „bývalé Kráľovstvo Uhorské“. Navyše podľa článku 74 Trianonskej mierovej zmluvy sa Maďarsko medzinárodnoprávne a generálne zaviazalo, že uznáva plnú platnosť mierových zmlúv a dopĺňujúcich dohovorov, ktoré boli alebo budú uzatvorené mocnosťami spojenými a združenými (vrátane Česko-Slovenska). Tiež generálne schválilo ich príslušné rozhodnutia z tohto obdobia, vrátane rozhodnutí uvedených spojeneckých krajín, ktoré boli alebo budú vykonané, dotýkajúc sa bývalých území bývalých porazených štátov.

Teda čo Maďarsko oficiálne právne neuznalo do uzatvorenia Trianonskej mierovej zmluvy, dodatočne Maďarsko generálne a oficiálne právne uznalo touto mierovou zmluvou doslova bez výnimky. Vráťme oficiálneho uznania štátov a ich hraníc de jure zo strany Maďarska.

Uvedme úplne hypoteticky, že Uhorsko ešte mohlo teoreticky z geopolitického hľadiska existovať aj po pričlenení časti jeho územia k susednému Rumunsku, Kráľovstvu Srbov, Chorvátov a Slovincov (neskôr Juhoslávia) a Burgenlandu k Rakúsku. Vlastné Uhorsko však fakticky a geopoliticky nemohlo existovať bez územia nielen Maďarska, ale i Slovenska ako jeho prirodzeného historicko-geograficko-geopolitického základu. Z dnešného aktuálneho pohľadu sa vlastne stalo súčasné Maďarsko a Slovensko s odstupom vyše deviatich desaťročí akými najplnšími historicko-právnymi spolunástupcami bývalého Uhorska a jeho dlhej histórie, ktoré právne a fakticky zaniklo svojím rozpadom koncom októbra v roku 1918.

Neexistuje priama a právna prepojenosť platnej Trianonskej mierovej zmluvy z roku 1920 s údajnými územnými stratami bý-

valého Uhorska a existujúceho Maďarska. Nakoľko Trianonskou mierovou zmluvou objektívne nemohlo ani Uhorsko, ani Maďarsko stratiť svoje územie. Opakovane môžeme konštatovať, že Uhorsko už 19 mesiacov pred podpisom Trianonskej mierovej zmluvy právne ani fakticky neexistovalo. Preto touto mierovou zmluvou s Maďarskom nemohlo logicky stratiť ani bývalé Uhorsko už žiadne územie. Musíme zdôrazniť, že Trianonskou mierovou zmluvou v podstate nemohlo stratiť (napr. významnú časť územia voči Slovensku) svoje územie ani Maďarsko, nakoľko vzniklo ako nový štát na konci októbra 1918 spolu a rovnocenne so vznikom jednotlivých nástupníckych štátov po bývalom Uhorsku, resp. Rakúsko-Uhorsku. Atribútom každého vzniknutého štátu v rokoch 1918-1919 je jeho územie ohraničené štátnou hranicou, kde vykonával príslušný štát svoju výlučnú suverenitu a teritoriálne uplatňuje svoje výlučné štátne právomoci. Samotná štátna hranica ako pomyselná čiara vždy oddeľuje územie štátu od území iných štátov. Rozhodnutia Dohody a Parížskej mierovej konferencie (prvé zasadnutie mierovej konferencie sa uskutočnilo 18.1.1919), vlastný územný výkon suverenity nástupníckych štátov ako aj nesporná a dlhodobější akceptácia tohto stavu susednými štátmi (vrátane Maďarska) v rokoch 1918-1919 nepochybne vytvorila takúto štátnu hranicu ešte pred Trianonom. Maďarsko nemohlo stratiť časti územia bývalého Uhorska, ktoré už zaniklo a teda Maďarsku priamo nepatrili. Rovnocenne právne východisko sukcesorov k územnej cesii zo strany nástupníckych štátov po býva-

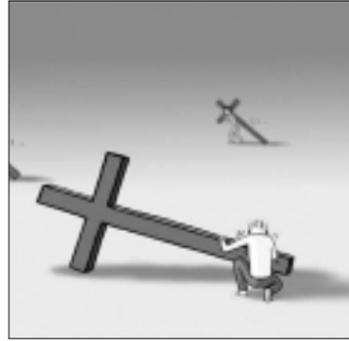
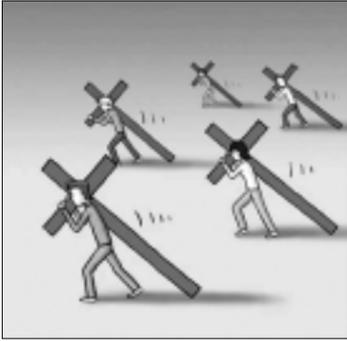
lom Uhorsku a nemožnosť zamieňania pojmov Maďarsko a Uhorsko potvrdzuje aj článok 186 Trianonskej mierovej zmluvy, kde uvádza, že „každý zo štátov, ktorým pripadlo územie bývalého Rakúsko-Uhorska a každý zo štátov vzniknutých rozdelením Rakúsko-Uhorska, priradujú k ním Maďarsko...“. Text ustanovenia tiež potvrdzuje, že mierová zmluva konštatuje realizáciu predchádzajúcich legitímnych územných zmien v rámci rozdelenia bývalého Rakúsko-Uhorska (vrátane bývalého Uhorska) ešte pred Trianonom v prospech jednotlivých nástupníckych štátov s tým, že Maďarsko bolo len jedným z nástupníckych štátov bývalého Uhorska.

-Trianonská mierová zmluva z roku 1920 formou medzinárodnoprávnej zmluvy právne deklarovala s medzinárodnoprávnou garanciou signatárskych štátov tejto zmluvy samotné štátne hranice ako medzinárodné plne právne uznané hranice nástupníckych štátov „prostredníctvom potvrdenia štátnych hraníc Maďarska a tým aj jeho susedov. V článku 74 Trianonskej mierovej zmluvy Maďarsko medzinárodnoprávne a de jure „uznáva a prijíma“ okrem iných aj česko-slovensko-maďarské hranice. Treba dodať, že zároveň a na druhej strane medzinárodné spoločenstvo a susedné štáty až touto mierovou zmluvou medzinárodnoprávne a de jure uznali štátne hranice Maďarska. Vo všeobecnosti boli však štátne hranice medzi nástupníckymi štátmi až na menšie výnimky právne stanovené ešte v rokoch 1918-1919, minimálne formou uznania de facto. Ustanovenia Trianonskej mierovej zmluvy z hľadiska južných hraníc Slovenska deklaroval v rámci trianonskej teritoriálnej cesie len potvrdenie v zmluve popísanej hraničnej čiary (štátnych hraníc) a plnú medzinárodnoprávnú garanciu takýchto štátnych hraníc. Samotný presný popis česko-slovensko-maďarskej štátnej hranice uvádzali články 48 až 52 Trianonskej mierovej zmluvy.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Snímka: Blažej Belák

Novalis, vlastným menom Friedrich von Hardenberg (1772 - 1801), bol protestantom, súputníkom nemeckých romantikov, z ktorých mnohí zavŕžili svoje hľadanie Pravdy konverziou na svätú katolícku vieru (Adam Muller, Clemens Brentano, Friedrich Schlegel a i.). Novalisova púť bola pretrhnutá náhle vo veku 29 rokov avšak jeho posledné práce: spis Kresťanstvo čiže Európa a román Heinrich von Ofterdingen vzbudzujú nádej, že by jeho hľadanie dospelo k Cieľu, ak by mu bol dopriaty čas a že jeho úsilie bolo po zásluže ocenené tam, kde vládne dokonalá Spravodlivosť. Pre súčasných katolíckych kresťanov nech je poučením, že heretikov neláka ani dnes na Cirkvi saleziánsky rap či moderné omše, ale skôr krása „temného“ stredoveku a jeho dedičstva.

Boli to krásne, vynikajúce časy, keď Európa bola kresťanskou krajinou, keď jedno kresťanstvo obývalo tento ľudsky sformovaný svetadiel; jeden veľký spoločný záujem spájal i tie najodľahlejšie provincie tejto rozľahlej duchovnej ríše. Bez veľkých svetských majetkov jedna hlava Cirkvi viedla a zjednocovala veľké politické sily. - Početný cech, do ktorého

dého kresťana z najstrašnejších nebezpečenstiev. Rozprávali o dávno zosnulých nebeských mužoch, ktorí prítulnosťou a vierou v blaženú Matku a jej nebeské, roztomilé Dieťa čelili zvodom pozemského sveta, dosiahli božské počty a teraz sa stali ochrancami a blahodarcami svojich žijúcich bratov, ochotnými pomocníkmi v núdzi, zástupcami ľudských neuhov a účinnými priateľmi ľudstva pri nebeskom tróne. S akou veselosťou sa

NOVALIS

Kresťanstvo čiže Európa

vtedy vychádzalo z krásnych zhromaždení v tajuplných chrámoch, ktoré zdobili povzbudivé obrazy, naplnili sladké vône a oživovala svätá, povznášajúca hudba. V nich sa v skvostných schránkach vďačne uchovávali posvätné relikvie niekdajších bohobojných ľudí. - A na nich sa prejavovala božská dobrotivosť a všemohúcnosť, mocná dobrotivosť týchto šťastných svät-

koleniu, a dajú prednosť obmedzenému vedeniu pred nekonečnou vierou a navyknú si pohádať všetkým veľkým a zázračným a pokladať to za pôsobenie mýtvyh zákonov. Na jeho dvore sa zhromažďovali všetci múdri a ctihodní ľudia z Európy. Plynuli ta všetky poklady, zničený Jeruzalem sa pomstil, a Rím sám sa stal Jeruzalemom, svätou rezidenciou božskej vlády na zemi. Kniežatá predkladali svoje spory otcovi kresťanstva, ochotne mu

takže mu nezostáva čas na to, aby si v tichosti spytával myseľ a aby pozorne sledoval vnútorný svet. - V prípadoch kolízie sa mu okamžitý záujem zdá dôležitejší a tak krásny kvet jeho mladosti, viera a láska, opŕchne a ustúpi rukolapnejším plodom, vedeniu a imaniu. Ľudia si v neskorú jeseň spomínajú na jar ako na dáky detinský sen a detinsky naivne sa nádejajú, že plné sýpkly im vydržia navždy.

***

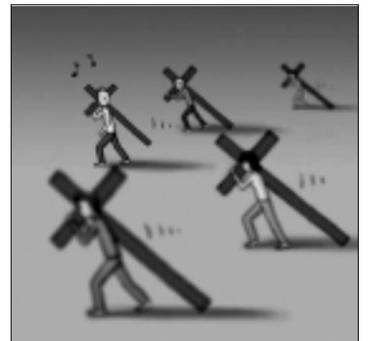
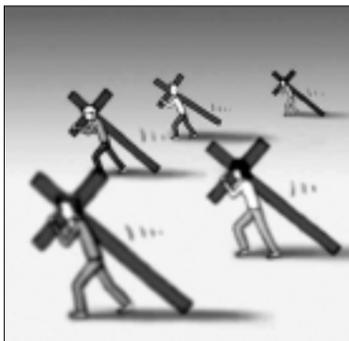
rolu jednotiacieho, individualizujúceho princípu, kresťanstva. Náboženský mier uzavrel podľa celkom chybných a náboženstvu odporujúcich princíпов a pokračovaním v takzvanom protestantizme vyhlásili niečo, čo bolo vonkoncom protirečivé - permanentnú revolučnú vládu.

Základom protestantizmu pritom zďaleka nie je iba čistý pojem, pretože

Luther pristupoval ku kresťanstvu vôbec svojvoľne, zneuznal jeho ducha a zaviedol novú literu a nové náboženstvo, totiž svätú všeobecnú platnosť biblie a tým,

žiaľ, do záležitosti náboženstva zamiešal ďalšiu nanajvýš cudziu pozemskú vedu - filológiu - ktorých vysilujúci vplyv je odvtedy evidentný. Veľká časť protestantov ho (Luthera) dokonca aj z temného pocitu

mal prístup hocičko, mu bol bezprostredne podriadený, vykonával jeho pokyny a horlivo sa usiloval upevniť jeho blahodarnú moc. Každého člena tejto spoločnosti si všetci vážili a keď prostí ľudia uňho hľadali útechu alebo pomoc, ochranu alebo radu a radi sa mu za to odvdáčili tým, že mu zaopatrovali jeho romantické potreby, on zase našiel ochranu, vážnosť a radu u mocnejších, a všetci si týchto vyvolených mužov, vybavených čarovnými silami, pestovali ako deti nebies, ich prítomnosť a náklonnosť prinášala najrozmanitejšie pozhnanie. Ľudia k ich zvestovaniám lipli s detinskou dôverou. - Ako veselo mohol každý zavŕžiť svoje pozemské dielo, keď im títo svätí ľudia pripravovali zabezpečenie budúcnosti a odpúšťali každé pomýlenie, vymazali a vyčistili každú skvrnku života! Boli ako skúsení kormidelníci na širom neznámom mori, pod ktorých ochranou opovrhujeme všetkými búrkami a dôverčivo rátame s bezpečným prístátím na pobreží sveta vlastnej otčiny.

I tie najdivšie, najpažravejšie sklony museli v bázni a poslušnosti ustúpiť pred ich slovami. Vychádzal z nich mier. - Kázali iba lásku k svätej, krásnej žene kresťanstva, ktorá bola obdarená božskými silami a ochotná vyslobodiť kaž-

cov, ktorí činili nádherné zázraky a znamenania. Takto si milujúce duše opatrujú kučery alebo rukopisy svojich mýtvyh milencov a nimi udržujú sladkú žiaru až do smrti, ktorá ich opäť spojí. Ľudia s vrúcnou starostlivosťou zbierali všade, čo kedysi patrilo týmto milovaným dušiam a každý, kto dostal takúto utešenú relikviu alebo sa jej smel čo i len dotknúť, blahorečil. Tu a tam, ako sa zdalo, sa nebeská milosť prednostne zniesla na neobvyčajný obraz alebo na istú mohyly. - Zo všetkých končín ta prúdili ľudia s krásnymi darmi a odnášali si domov za odmenu nebeské dary: pokoj duše a zdravie tela. Táto mocná mierotvorná spoločnosť sa horlivo usilovala urobiť všetkých účastníkmi tejto krásnej viery a vysielala svojich druhov do všetkých svetadielov, aby všade hlásali evanjelium života a aby z ríše nebeskej urobili jedinou ríšu na celom svete. Právom sa pápež, múdra hlava Cirkvi, pricelil proti bezočivým výplodom ľudských vláh, ktoré vznikali na úkor svätého zmyslu, i nezrelým nebezpečným objavom v oblasti vedenia. Takto zabránil odvažným mysliteľom, aby verejne hlásali, že Zem je bezvýznamná obežnica, lebo dobre vedel, že ľudia s úctou voči svojmu bydlisku a svojej pozemskej otčine stratia aj úctu voči nebeskej vlasti a svojmu po-

vláh; nesmierna výška, akú jednotlivci dosiahli vo všetkých odboroch vied o živote a umení, a všade prekvitajúci obchodný ruch s duchovnými a pozemskými tovarmi v priľahlých oblastiach Európy až do najvzdialenejšej Indie.

To boli krásne podstatné črty pravých katolíckych alebo pravých kresťanských čias. Ľudstvo ešte nebolo dostatočne zrele a dostatočne vzdelané pre túto nádhernú ríšu. Bola to prvá láska, ktorá pohasla pod tlakom obchodného života, spomienku na ňu zatísli zištné starosti a jej putá spretáhala veľká časť Európanov, vyhlasujúc ich za klam a mam a posudzujúc ich podľa neskorších skúseností. Toto veľké vnútorné rozštiepenie, sprevádzané ničivými vojnami, bolo výrazným znakom škodlivosti kultúry pre zmysel pre neviditeľné, prinajmenšom dočasnej škodlivosti kultúry na istom stupni. Tento nesmrteľný zmysel nemožno zničiť, iba skalit', ochromiť, zapudit' od iných zmyslov. - Dlhšia pospolitost' ľudí zmenšuje ich sklony, vieru v ich pokolenie, a privádza ich k tomu, že sa celým svojím konaním a úsilím venujú len prostriedkom blahobytu, ich potreby a spôsoby ich uspokojovania sú čoraz komplikovanejšie, chamtivý človek potrebuje veľa času, aby sa s nimi oboznámil a nadobudol v nich zručnosť,

stvo zhubných ustanovení; ale zabudli na nevyhnutný výsledok svojho procesu: rozlúčili nerozlučiteľné, rozdelili nedeliteľnú Cirkev a rúhavo sa vytrhli zo všeobecného spolku kresťanov, prostredníctvom ktorého a v rámci ktorého bola jedine možná naozajstná, trvalá obroda. Stav náboženskej anarchie smie byť iba dočasný, lebo naďalej pôsobí a platí nevyhnutný dôvod, prečo sa istý počet ľudí venuje len tomuto vysokému poslaniu a prečo sa tento počet ľudí osamostatňuje od pozemskej moci, pokiaľ ide o záležitosti náboženstva. - Zriadenie konzistórií a zachovanie určitého druhu duchovenstva neuspokojovalo túto potrebu a netvorilo ani dostatočnú náhradu. Na nešťastie sa do tohto rozkolu zamiešali kniežatá a mnohí z nich využili tieto spory na to, aby si upevnili a rozšírili moc nad svojou krajinou a svoje príjmy. Boli radi, že sa zbavili vysokého vplyvu a nové konzistória si odteraz vzali pod svoju kniežaciu ochranu a správu. Čo najhorlivejšie sa usilovali zabrániť celkovému zjednoteniu protestantských cirkví a tak sa náboženstvo nenábožensky uzatvorilo do hraníc štátov, čím sa položil základ postupného podkopania náboženského kozmopolitického záujmu. Náboženstvo tak stratilo svoj veľký mierotvorný vplyv politický, svoju špecifickú

tohto pochybenia povýšila do hodnosti akéhosi evanjelistu a kanonizovala jeho preklad.

***

Počiatková nenávisť voči katolíckej viere sa postupne zmenila na nenávisť voči biblii, voči kresťanskej viere, ba naostatok voči náboženstvu vôbec. Ba čo viac - nenávisť voči náboženstvu sa veľmi prirodzene a konzekventne rozšírila na všetky predmety entuziazmu, na fantáziu pokladanú za niečo kacírske a i na cit, na mravnosť i lásku k umeniu, budúcnosť i minulosť, človeka horko-ťažko postavila na čelo radu prírodných bytostí a nekonečnú tvorivú hudbu univerza zdegradovala na monotónne klepotanie obrovského mlyna, poháňaného prúdom náhody, na ktorom pláva; je to mlyn bez staviteľa a mlynára, mlyn, ktorý je vlastne pravé perpetuum mobile, mlyn, ktorý pomelie sám seba.

***

Odkazujem vás na dejiny, hľadajte v ich poučnej súvislosti podobné časové body a naučte sa používať čarovnú paličku analógie.

Má revolúcia zostať francúzska, tak ako reformácia bola luteránska? Či sa má protestantizmus opätovne a neprirodzene zafixovať ako revolučná vláda? Majú litery ustúpiť literám? Aj vy hľadáte zárodok skazy v starej inštitúcii, v starom duchu a namýšľate si, že dokážete vytvoriť lepšiu inštitúciu, lepšieho ducha? Ó! Kiežby vás naplnil duch duchov a vzdali by ste sa pochabého úsilia modelovať dejiny a ľudstvo a dávať mu váš smer. Či nie sú samostatné, svojpráve, takmer nekonečne lásky hodné a profetické? Študovať ich, skúmať ich, učiť sa od nich, držať s nimi zarovno krok, nasledovať ich vo viere v ich prísľuby a pokyny - na to nemyslí nikto.

Z knihy Nemeckí romantici, Tatran, Bratislava 1989, preložil Milan Žitný Prevzaté z <http://dielnasj.blogspot.com/>

Vlna dojatia sa zmocnila pred rokom prešovskej verejnosti pri správe, že sa, desaťročia nepovšimnutá, našla v miestnom múzeu bus-ta cisárovnej Alžbety. Veď kto by nepoznal onú rozkošnú Sissi, totiž z filmovej epopeje, ktorú nám televízia pripomína zakaždým pred Vianocami! Doničené dielo (zrejme po odbornom zásahu českých le-gionárov, ktorí sa obdobne vyporiadali i s pomníkom Márie Terézie v Prešporku, totiž Bratislave) podrobili odbornému reštaurovaniu a primátor - včas pred regionálnymi voľbami - ho v septembri odhalil v mestskom parku. Nepochybne sa pri nej radi budú fotografovať mladomanželia.

Trúfol by si dakto zapochybovať, či sa obraz, aký sa v nás za-fixo-val filmom, naozaj zhoduje so skutočnosťou? Také čosi hraničí u nás dnes už priam s blasfemiou.

Mýtus o Sisi (vo filme i na prešovskom pomníku jej pridali jedno S) zásadne popraví kniha Čierne ovce medzi Habsburgovcami od Christiana Dickingera, v slovenčine zatiaľ bohužiaľ nedostupná. Od roku 2000 vychádza v stále nových vydaniach, aj preto, lebo podtitul sľubuje nemalo: „čudáci, rebeli a šialenci v cisárskom rode“. Je medzi nimi princ, ktorý si zobral prostitutku a skončil ako predavač párkov, jedno veľkoknieža, ktoré priťahovalo vlastné pohľadie, obliekal sa však do šiat opačného, z jednej kornetnej princeznej sa stala rovno súdružka, ďalšie veľkoknieža viedlo život zhýralca a prostopásnika. Sisi, dovoz z Bavorska, medzi nich dobre zapadla. Na základe početných dobových svedectiev uvádza autor mýtus okolo nej na pravú mieru.

Už jej otec knieža Maximilián bol človek nekonvenčný: keby mo-hol, stane sa jazdcom v cirkuse, priznal sa a aj to, že ľubi meštianku, ktorú si však nemôže vziať. Alžbetu zvanú Sisi vydali za rakúskeho panovníka ako sedemnášťročnú. Od začiatku sa medzi Habsburgovcami cítila nesvoja, miesto toho, aby si plnila povinnosti, radšej sa hrala so svojimi papagájmi a obrovskými psami. „Pučí blchy ešte aj pri stole a na tanieroch,“ zaznačila si jedna dvorná dáma. Svokra ju pokladala za hlúpe a neohrabané dievča, ktoré sa však dá formovať.

V marci 1855 priviedla Sisi na svet prvú dcéru Sophiu, rok nato druhé dieťa, žiaľ opäť dcéru. Už krátko po narodení matke deti odobrali, až r. 1857 si vymohla, že smela obe zobrať na cestu, ktorú podnikla s manželom. V Budapešti však Sophie dostala horúčku a zomre-la. Jej matka sa takmer pominula od žiaľu, nejedla, celé dni preplaka-la. Druhú dcéru teraz už celkom prenechala na výchovu svokre, tá sa zmocnila i tretieho dieťaťa, Rudolfa, ktorý sa mal stať následníkom trónu.

Keď r. 1859 Rakúsko prehralo vojnu s Francúzskom a Talianskom a prišlo o Lombardsko, Alžbeta začala vystupovať proti absolutistickej politike svojho muža. Jeho popularita aj tak klesla pod bod mrazu, údajne ju navyše podvádzal. Nakoniec ho ani nevpustila do spálne, ale inak vzdať sa manželských potešení jej vraj ani nepadlo zaťažko.

Alžbeta ochorela, trpela depresiami, oficiálne na suchoty, z ktorých sa mala liečiť na Madeire. Anglická kráľovná Viktória jej poskytla na cestu svoju súkromnú jachtu, sprevádzali ju dvorné dámy i gavalieri, lokaji, lekár, kňaz, kuchári a vrchná dvorná majsterka. Po pol-roku sa vrátila ako vymenená. „Našla samu seba.“

Predošlé symptómy sa však o nedlho objavili znovu, vyžadovali opätovné liečenie, tentoraz na Korfu. Sisi

sa tu nudila, ale domov sa nechystala. Nakoniec sa po ňu cisár vypravil osobne, nepríjemne ho prekvapilo, že sa dala tetovať na ľavom pleci. Domov sa vracala cez Benátky, kúpele Kissingen v Bavorsku, odbočila i do rodiska Po-ssen-hofen. Po roku znovu vo Viedni ju davu vítali s jasotom.

Manželia žili naďalej svojím životom: cisár za písacím stolom, Alžbeta v telocvični. Holdovala gymnastike, kúpala sa v ľadovej vode, pri výške 1,72 cm vážila päťdesiat kil. Pokladala to za „ideálnu váhu“, ktorú viac ráz denne kontrolovala, podľa cisára bola „kosť a koža“. Jednako sa sebe samej videla guľatá ako sud, a tak sa na noc zavinovala do studených obkladov, pila odpornú zmes bielka so soľou, dr-

Sisi stala azda najlepšou jazdkyňou na svete tých čias. Keď ju však začala trápiť dna, z noci na ráno prestala jazdiť a vrhla sa na poéziu. Zbožňovala najmä H. Heineho, pokladala sa za jeho nasledovníčku, sama seba označovala za „kráľovnú víl Titániu“, hoci v skutočnosti plodila verše iba ak priemerné.

So starobou sa Sisi nevedela zmieriť, už od r. 1869 nestrpela vraj nablízku nijakého fotografa. Trpela melanchóliou, stihomamom, za-podievala sa špiritizmom. Takto obcovala so zbožňovaným básnikom, ale zjavoval sa jej i bavorský kráľ Ludwig II., jej takisto excentrický bratanec, a popravený mexický kráľ. „Šibe jej,“ konštatoval jej brat. A rakúsky

mal. Nepokojne a bez-cielne blúdila po svete, stále akoby na úteku. Zvlášť ju zasiahla samo-vražda jej syna, ktorý, nanajvýš precitlivý, celý život trpel matki-ným nezaujmom. „Závidí Rudolfovi smrť, deň a noc po nej túži,“ za-znamenala Mária Valéria. A tak vražedné bodnutie, ktoré jej uštedril taliansky terorista, akoby bolo pre ňu vyslobodením.

Jej smrť veľký smútok nevyvolala, bydlho sa už vznášala nad svetom obyčajných smrteľníkov. „Iba málo slz za ňou vyronili,“ konšta-toval sucho gróf Kielmansegg. Ani cisár sa neumáral veľmi nad stra-tou manželky. „Bude žiť v legende, nie v histórii,“ zaznačila si pro-rocky dvorná dáma. Jej kult však vzápätí začali pes-

filmovej Sissi ukázala ako príťaž, ktorej sa usilovala zbaviť v cudzine. Neskôr dostala príležitosť zahrať ju v oveľa hodnotnejšom (a pravdivejšom) filme Luchina Viscontiho, ten sa však dočkal podľa očakávania oveľa menšej pozornosti.

V Bardejovských kúpeľoch odhalili Sisi pomník z iniciatívy niekoľkých uhorských kniežat roku 1903, päť rokov po atentáte, osem rokov po jej tunajšom krátkom pobyte. Ofenzíva Brusilovovej armády na jeseň 1914 síce spôsobila, že kúpele vyhoreli, jednako vojnové udalosti soche neublížili. Po vojne a zániku monarchie upadli síce Habsburgovci do nemilosti, napriek tomu pomník ostal na svojom mieste. Ide vraj o manželku bohatého židovského bankára z Budapešti, ktorá si tu kedysi kurírovala žľové kamene. O dvadsať rokov neskôr, v čerstvo založenom Slovenskom štáte sa táto verzia ukázala ako nanajvýš nežiaduca, a tak ktorýsi historik z Bratislavy uzrel v pomníku „ideál árijskej slovenskej ženy“.

Ani tento výklad neobstál n dlho. Sovietskym osloboditeľom sa nahovorilo, že socha predstavuje ich cáróvnú Katarínu II., keď nato prišli k moci komunisti, mala vraj zobrazovať židovskú partizánku menom Sára Rothensteinová. Lenže Stalin židov nenávidel, zas bolo treba meniť jej totožnosť. Našťastie sa usúdilo, že Alžbeta bola vlast-ne emancipovaná žena, ktorá opustila reakčných Habsburgovcov a v Bardejove sa zblížila so slovenským ľudom (podľa povesti so stat-ným drevorubačom, ktorý celý čas netušil, s kým má tú česť).

Naozaj pôvabná historka, len keby na nej bola aspoň štipka prav-dy, keby si ju nebol vycical z prsta český exilový spisovateľ Ota Filip v Mníchove. Skutočnosť je totiž prozaickejšia: pomník odstránili roku 1926 a na štyri desaťročia ho deponovali v bardejovskom múzeu. Keď Sisi v polovici 60. rokov vrátili na pôvodné miesto, bystrejšie oko postrehlo ešte stopy po pôvodnom nápisu „Erzsébet“ na podstavci. Ten dnes nahradila tabuľa v slovenčine a nie práve perfektné nemčine. Niekdajšieho disidenta O. Filipa usvedčili medzičasom ako udava-ča eštébé, zato jeho výmysly sa húževnato držia pri živote, opakované na ne natrafime najmä v nemeckej tlači.

Bardejov, Piešťany, Prešov - ktoviekde sa našla či nájde zaprášená busta, objekt nekritickeho uctievania. V Prešove pobudla Sisi pár hodín cestou do Bardejova, tunajšia maďarská, skôr pomad'arčená nobilita ju privítala s náležitou pompou. Že tu žijú i dajakí Slováci, o tom vzácny hosť nemal ani potuchu.

Vyznávať kult údajne očarujúcej rakúskej cisárovnej, na to nemá-me najmenší dôvod. Po rakúsko-uhorskom vyrovaní boli nemaďar-ské národy v Uhorsku, vrátane Slovákov, vystavené tuhej, ba brutálnej maďarizácii - až do konca prvej svetovej vojny, keď zanikla vláda Habsburgovcov. Alžbeta-Sisi mala na nej zásadný podiel. Miešať sa do politiky, to jej už neskôr cisár jednoznačne zakázal.

LUDOVIT PETRAŠKO

Sisi - pravda proti legende

žala diétu z bujónu a ovocnej zmrzliny. Po niektoré dni konzumovala iba šťavu zo šiestich kil vytlačeného volského mäsa, robila dlhé pochody. Zosňurovaná v páse merala akurát päťdesiat centimetrov. Nečudo, že u nej lekár konštatoval edemu z podvýživy. Pokožku zas pestovala pomocou uhoriek, jahôd, mlieka, olivového oleja a surovej teľaciny.

Najväčšiu pozornosť venovala vlasom. Ich opatera zabrala dve až tri hodiny denne, umývanie každé tri týždne zasa celý deň. Keďže jej siahali až po päty, cisárovnú bolievala hlava, aby sa jej uľavilo, vlasy priväzovali o plafón. Ak jej komorná ne-bodaj jeden vytrhla, cisárovná sa roz-zúrila, viacerým chybným museli vraj platiť bolestné, keď im v hneve hodila do tváre zrkadlo.

Hanbila sa za svoje zlé zuby, a tak pri rozprávaní ústa otvárala iba napoly a neustále si pred nimi držala vreckovku, preto jej vraj bolo ťažko rozumieť. „Je veľmi plachá a bojzlivá, hovorí málo, ťažko s ňou udržiavať rozhovor,“ referovala pruská princezná svojej matke kráľovnej Viktórii. „Zdá sa, nič ju nezaujima, o deťoch skoro nehovo-ri. Cisár je do nej blázon, ale nezdalo sa mi, že aj ona do neho.“

V tom čase, v 60. rokoch bola Alžbeta na vrchole. Po porážke pri Hradci Králové sa nadchla za maďarský nacionalizmus a presadzovala vyrovanie sa s Uhorskom. Keď cisár r. 1867 korunovali za uhorské-ho kráľa, Alžbeta to pokladala za osobný triumf. Desať mesiacov na to, v apríli 1868 prišlo na svet štvrté dieťa Mária Valéria, akoby dar Maďarom. Zatiaľ čo obe staršie zanedbávala, na najmladšie sa upla priam hystericky. Pravidelne o ňom informovala panovníka: „...má veľké tmavomodré oči, nos ešte trochu hrubý, veľmi malé ústa, veľmi tučné líca a vlasy také husté, že už teraz by sa dali česať. Častejšie vy-púšťa plyny, potom trochu zapácha, lenže u malých detí sa inak nedá.“ Paradoxne práve toto „maďarské“ dieťa trpelo neskôr averziou voči Maďarom.

Matka k nim zas zahorela náklonnosťou vďaka grófovi Gyulovi Andrássymu, ktorý sa po vyrovaní v Uhorsku stal ministerským predsedom, neskôr ministrom zahraničných vecí. Že boli aj milenca-mi, o tom napriek špekuláciám niet dôkazov, zrejme neopodstatnene pripisovali Sisi aj nadmernú náklonnosť k učiteľovi gréčtiny.

Vďaka fanatickej húževnatosti sa

konzul na Korfu r. 1885: „Videla sa mi škaredá, stará, vysu-šená, zle oblečená. Akoby som mal pred sebou nie blázna, a šialenca.“

Podľa Márie Valérie sa jej matka nazdávala, že po manželovej smrti monarchia zanikne. Toto pohrdanie môže síce na Alžbete-Sisi pôsobiť sympaticky, pravda, keby neužívala zároveň bez zábran všet-ky výsady. Nebola ochotná zobrať na seba čo len najmenšiu zodpo-vednosť, zá-väzky či úlohy, vyložene lenivá nepohla ani prstom. Ľud, pracujúci a bezprávný, ju vonkoncom nezauji-

tovať jej bezmezd-ne oddaní maďarskí poddaní, ktorí ju dodnes bezmezdne uctievali. O Sisi sa písali básne a romány, maľovali ju a stavali jej pomníky (jeden v Bardejovských kúpeľoch), ktoré sa len málo zhodovali so skutoč-nosťou. Zobrazili ju dokonca pri príchode do neba, kde ju už čakal syn Rudolf - ktorý celý život trpel matkiným nezaujmom.

K jej posmrtnej popularite značne prispela gýčová filmová trilógia z rokov 1955-1957, akurát v čase okolo maďarského povstania. Pre Romy Schneiderovú sa úloha Sisi,

Budeme opäť doma

Vyber z českej duchovnej poézie

VLADIMÍR HOLAN

(1905-1980)

Zmŕtvychvstanie

*Že tu po tomto živote malo by nás zobudiť
desivé jačanie trúb a poľníc?*

Odpusť, Bože, ale utešujem sa,

*že počiatok a vzkriesenie všetkých nás nebožtíkov
ohlásia jednoducho tým, že zakikirika kohút...*

Na okamih však ešte zostaneme v posteli...

Prvá vstane

mamička... Budeme počuť,

ako opatrne zakladá oheň,

ako tichúčko stavia na pec vodu

a útulne berie z almarky kávový mlynček.

Budeme opäť doma.

BOHUSLAV REYNEK

(1892-1971)

Kríž

*Hľa, kostry z jasli,
veď už niet slamy,
vonku sa našli,
sám kríž je s nami.*

*Klince a holá
samota brvien
bez osla, vola,
kríž, biedny kameň.*

*Noc bez anjela,
deň bez koledy,
rany, perute tela:
kam vzlietnu biedy -*

a kedy naposledy?

Stopy

*Sú stopy. Stopy neznáme.
Sú, sme tiež. S nimi hľadáme,
miňame ľady úskalí.*

*Jamky piet, prsty - obrisy.
Kríž stôp. Už nikto nevisí.
Opŕchli rany, sčernali.*

*Zapadli rany do blata.
Je cesta stôp. Je zaviata.
Váhavé kroky utonú.*

*Sú iné. Odvždy, odznova.
Je hviezda. Idú traja Kráľovia
cez Herodovu oponu.*

FRANTIŠEK DANIEL MERTH

(1915-1996)

* * *

*Vysoko letia vtáky večer ich nedostihne
jablone vo vetre s novembrom osamote
takým vždy aj moje srdce zostane
tak letí aj chvíľa u teba môj domov*

*vo výške zmizli vtáky večer však dobehol mňa
plač stromov striasa do okien*

už nikto nepríde

chlad kameňa spočíva v lodi chrámovej

načo sú ruky dušu spína hlad

načo sú oči napôjdeme viac nádherou komnát

načo je úsmev zbohom už iba opakujeme

z domova zostala len zima

*ale môj smäd sa upína ako žiara
nad krídla vtákov ženie všetko ako dravosť štiav
a tam kde zostal hrob kde neoschla slza
práve tam stretávam práve tam tvárou v tvár*

JOSEF KOSTOHRYZ

(1907-1987)

Márnotratný

syn

*Už zajtra vrátim sa k Tebe, ó, Bože, môj Otče,
už zajtra do chrámu vstúpim a bremeno zložím,
k nohám ti položím všetko to málo a mnoho;
stanem si dozadu, na miesto nehodných ľudí,
veď nesmiem na iné, tam by som nevedel plakať,
mlčky sa prežehnám, na dlažbu z kameňa kl'aknem,
tú ľarchu zhodím už zo srdca nepokorného.*

*Už iba túto zostanem v samotách temných,
v odeve čiernom sa napijem spurného vína,
s démonmi budem sa o každý halierik ťahať,
zaplačem spiатky a porátam kroky a cesty,
na ktorých zbrane som strácal a klenotmi mrhal,
meniac ich na semä burín a na mŕtvy vietor:
Bože môj, Ty si bol pri tom a stále si mlčal!*

*V záhrade pod oknom ticho, len pípnutie vtáka
a šelest lístia, čo hovorí vanutím noci,
tam v diaľke v mesačnom jase sa rybníky lesknú,
vôkol sa hustou tmou dviha tá tíšina lesná
a vyššie, vyššie len zahmlená prázdnota nebies,
tá strašná končina, ktorú som škáročkou smútku
aj v páde závratnom cez mreže väzení dvihal:
mlčala nahlas tak ako srdce vo mne, mama.*

JAN ZAHRADNÍČEK

(1905-1960)

Hodiny

1

*Hodiny nad väzením hrmia väzmi,
druhá a tretia, štvrtá.
Čas plynie a smrť v knihe živých škrtá.
Bľabocú zo sna spiaci väzni.*

*Len ako hrozba, odkaz v ľudskom vene
hodina po hodine
prichádza, kým sa nepominie.
Zjavným sa stáva utajené.*

*Júnová noc. V snách rozvilo sa
okvetie vášne, vonia ružou.
S ľútosťou precitá, kto z mladých mužov
sníval v ten čas, keď padá rosa.*

*Zaspieval kohút, krátko do dňa.
Hodina kvetu, práve načatá.
Hodina motýľa a dieťaťa.
Hodina krutosti, čo bodla.*

*Hodina smútku v tieni mreží,
za nimi lesy precitnú.
Hodina, čo má ruku súcitnú,
na úbohom jej nezáleží.*

*Hodina rovnaká, a predsa iná
balvanu, lúke, motýľom.
Hodina záhrad, zlatý zvon,
horký dych práce od včelína.*

2

*Hodiny nad väzením, kruto trestá
ich nemilosrdný, vždy tupý hlas,
všetkému, všetkým meria čas
v povetrí, v riekach, na ich cestách.*

*Hodina srdca, ktoré stená,
keď ho zas kladú škripec
udalostí, kde ľudská vec,
ľudská bolesť nič neznamená.*

*Hodina krvi, spánkov tep
proti orlojom histórie,
proti času, keď kameň žije,
nad čelom letí hviezdna step.*

*Hodina národov a miest,
ktoré úderom naraz rozpolí
na to, čo proti je, čo po vôli,
spravodlivosti krušná päť.*

*Tú tvoju hodinu, Duch, ktorý k nám
kráčaš mnohójazyčným Babylonom
v jedinom slove, jedným zvonom,
pred ktorým bledne všetok klam.*

*Tú hodinu Ducha, ktorý kde chce vanie,
vták a či vietor, k ohňu bližšie,
pozorný k stebľu rúcaš ríše -
počujem, ideš, ideš, Pane.*

VÁCLAV RENČ

(1911-1973)

Úsvitná

*Až kým si ústa neosviežiš
hojivou rosou mena Ježiš,
nedotýkaj sa slov.
Sú jedovaté smútkom zeme.
Z väžňovho spánku tryská temne,
leptá ich chladný kov,
takže prv ako vyvrú na jazyku,
rozpadajú sa v suchom vzlyku
ako smiech horkých vdov.*

*Kým sa ti oči nepozdvihnú
z tieňov až k čelu Máriinmu,
aj spomienok sa chráň.
Tie tváre, čo sa šklebia z tieňov,
sa odfarbujú beznádejou
tak ako tvoja skráň,
tak ako siluety v hĺbkach slojov.
A pre sen vlastných nepokojov
sám v sebe nemáš zbraň.*

*Až ranné ohne zasvätenia
jed vidín v dobré víno zmenia.
Hľa, cela väžňova.
Zaostrovaný na okennom kríži
na dosah modlitby sa blíži
ostrovček domova.*

*A z bolesti ti miazgu pije
mier studničiek a v srdci žije
a vteká do slova.*

Potulná pieseň priateľovi

*Podobný na vtáky, oblaky a lode,
podobný na vietor som stále na odchode,
krajín sa týkam očami a snom.
Očami, ktoré vidia prižmúrené
v premenách krajov rody nepremenné;
snom, že raz nájdeme, raz napokon...*

*Kam stúpi náhoda a moje kroky za ňou,
podobný na teba, ty srdce pod sutanou,
do seba pohrňam tvár za tvárou,
že raz, až dozrie víno všetkých náhod,
zlejú sa v jeden chorál, jeden spevný národ;
že predsa zaznie láska z chorálov...*

*Žiaľ, nie som ako mraky, oblaky a lode,
zatiaľ len blúdim, večne na odchode,
len ako slimáka ma rýchlosť opája.
Mnoho mi z teba, zrelé srdce, chýba,
nikoho nesýtim a nenapájam, iba
prenášam hlinu z kraja do kraja.*

28. októbra 1918, vyhlásením Československého národného výboru v Prahe, sa tvorila Československá republika. O dva dni neskôr Slovenská národná rada a slovenskí národní dejatelia, zhromaždení v Turčianskom Svätom Martine, vyhlásili pripojenie sa Slovákov k novému štátu.

Historik Ivan Kamenec vznik ČSR hodnotí jednoznačne pozitívne, pretože „Slovensku priniesol predtým nepredstaviteľné možnosti na kultúrnu sebarealizáciu, a to napriek oficiálne podporovanej konštrukcii nacionálneho čechoslovakizmu, ktorý zbytočne pohlcoval značné sily slovenských kultúrnych pracovníkov zameraných na jeho elimináciu.“ [1]

Pozrime sa na to, ako tieto udalosti prebiehali.

Po tom, ako Rakúsko kapitulovalo a začali byť všeobecne známe body prezidenta Wilsona, aj v Uhorsku ožíval politický život. V Liptovskom Mikuláši usporiadali sociálni demokrati prvomájovú demonštráciu. Slávnostným rečníkom bol Vavro Šrobár. Opierajúc sa o požiadavky prezidenta Wilsona, žiadal uplatniť sebaurčovacie právo aj pre národy Rakúsko - Uhorska. Mikulášska rezolúcia sa stala známa aj v cudzine a opieral sa o ňu

náš odboj v zahraničí. 24. 5. 1918 v Martine sa Hlinka vyslovil takto: „Manželstvo s Maďarmi skrachovalo, treba ho rozviesť a uskutočniť nové s Čechmi.“ [2]

Ale po určitom čase sa ukázalo, že ani Česi nemajú záujem dodržať to, na čom sa obe strany dohodli. Praha sa stáva centralistickým sídlom

Autonómia Slovenska

ČSR. Hlinka na čele so svojou stranou (HSLS) začína svoj dvadsaťročný boj za autonómiu Slovenska, ktorej sa bohužiaľ nedožil. Čo sa týka HSLS, treba spomenúť, že v kapitole „Návrhy slovenských politických strán na zmenu štátoprávneho usporiadania ČSR v rokoch 1918 - 1935 a zapojenie HSLS do vládnej koalície v rokoch 1927 - 1929“ sa autorka Bártlová zaoberá tzv. slovenskou otázkou a pokusmi slovenských predstaviteľov sformulovať v rokoch 1918 - 1935 koncepciu jej riešenia. Pritom kladie dôraz na aktivity HSLS, ktorá sa najvýraznejšie zasadzovala za slovenskú samosprávu. [3]Až v kritickkej situácii a v snahe predísť hroziacej vojne sa na konci septembra 1938 v Mníchove zorganizovala konferencia za účasti štyroch mocností - Francúz-

ska, Anglicka, Talianska a Nemecka. Hitler na nej žiadal, aby československé pohraničné územia, kde žili skoro tri milióny Nemcov, boli odstúpené Nemeckej ríši.

Na Čechov a Slovákov opustenie ich republiky Francúzskom a Anglickom v najkritičnejšej chvíli zapôsobilo šokujúco.

Po tomto excese, ku ktorého výsledku sa nezodpovedne postavil prezident Beneš, neboli vedúci slovenskí politici ochotní ďalej čakať na milosť alebo nemilosť Prahy a 6. októbra 1938 sami vyhlásili v Žiline slovenskú autonómiu. V tento deň sa na podnet HSLS vypracovala Žilinská dohoda, ktorú podporili aj ďalšie politické strany pôsobiace na Slovensku. Jej podporou deklarovali vôľu postaviť sa za autonómiu Slovenska v rámci ČSR. Dohoda bola spečatená podpismi toho istého dňa, po vyhlásení Žilinského manifestu. Predstavitelia druhej najsilnejšej politickej strany - agrárnej strany - mali k jej návrhu pripomienky. Žiadali, aby podpredseda a poslanec HSLS Dr. Jozef Tiso bol poverený zostavením vlády po dohode s ostatnými po-

litickými stranami a aby autonómia Slovenska bola prijatá ako definitívne riešenie. Jozef Tiso s návrhom súhlasil.

Podľa manifestu Slováci ako svojbytný národ si uplatňujú samourčovacie právo a dovoľávajú sa medzinárodného garantovania a nedeliteľnosti svojej národnej jednoty a

nimi obývaného územia. Vyjadrujú vôľu v plnom rozsahu slobodne určiť svoj budúci život v priateľskom spoložití so všetkými okolitými národmi a v kresťanskom duchu prispieť k usporiadaniu pomerov v strednej Európe. Manifest žiadal, aby na Slovensku okamžite prevzali výkonnú a vládnú moc Slováci, prihlásili sa k boju proti „marxisticko-židovskej ideológii rozvratu a násilnia“, žiadal rýchlu demobilizáciu, mierové vyriešenie problémov v strednej Európe, medzinárodnú ochranu slovenskej menšiny v zahraničí a protestoval proti tomu, aby sa o hraniciach Slovenska rozhodovalo bez splnomocnených zástupcov slovenského národa (ako tomu bolo v Mníchove, kde sa rozhodovalo o nás bez nás).

Ale Slovákom nebolo dopriate budovať si svoju vlasť v pokoji. Ministri zahraničia Nemecka a Talianska vo Viedni dňa 2. novembra 1938 podpísali rozhodnutie, na základe ktorého Slovensko muselo v prospech Maďarska odstúpiť 10 390 km² a 854 217 obyvateľov. Z nich bolo 270-tisíc Slovákov. Slovensko muselo odstúpiť mestá ako sú: Komárno, Nové Zámky, Levice, Lučenec, Rimavská Sobota, Rožňava, či Košice. Bohužiaľ, na okyptení Slovenska sa podieľalo aj Poľsko. V novembri 1938 si prisvojilo na Orave a Spiši územie s rozlohou 226 km² a so 4 280 obyvateľmi. Ani tieto rany však už nemohli zabrániť tomu, aby Slovensko úspešne kráčalo napred ku svojej vysnívanej samostatnosti.

POZNÁMKOVÝ APARÁT:

[1]: Historický časopis 2006, roč. 54, č. 1, s. 136.

[2]: SPIEZ, A.: Dejiny Slovenska - na ceste k sebauvedomeniu. Bratislava: Perfekt, 1992, s. 137.

[3]: Historický časopis 2006, roč. 54, č. 1, s. 135.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

ŠKVARNA, D. - KOL.: Lexikón Slovenských dejín. Bratislava: SPN, 2006.

SPIEZ, A.: Dejiny Slovenska - na ceste k sebauvedomeniu. Bratislava: Perfekt, 1992. GREGUŠ, C.: Slovensko - dlhá cesta k suverenite. Bratislava: Tatrapress, 1991.

PETER SLIACKY

(Dokončenie z 1. strany)

Zaväzuje ich byť praktizujúcimi kresťanmi v sociálno-etickej rovine a tu, v tejto rovine vzdorovať rôznym formám štruktúrneho zla, skrytého v štruktúre spoločnosti. Zlu zakotvenému v štruktúre súčasnej neoliberalnej spoločnosti.

Kresťanský politik nie je praktizujúcim kresťanom, ak sa jeho politická prax odohráva iba v úzkej, neraz neuveriteľne sevrknutej individuálnej rovine. (Morálny postoj zodpovedajúci morálnej atmosfére liberálneho 19. storočia.)

Sú v tomto sociálno-etickom kontexte slovenskí kresťanskí politici kresťanskými politikmi vo vlastnom zmysle slova „kresťanský“?

Láska k blížnemu je jednou z maxim kresťanskej etiky. V kontexte tejto etiky je to predovšetkým láska k chudobným a slabým, pretože v nej majú títo ľudia privilegované postavenie. Morálny imperatív „miluj blížneho svojho ako seba samého“ má neodmysliteľnú sociálno-etickú stránku. Treba ho čítať nie v jednotnom, ale v množnom čísle, v širokom spoločenskom kontexte. V tomto kontexte sociálno-etickou stránkou biblickej lásky k blížnemu je solidárne chápané spoločné dobro. Tento neredukovateľný kresťanský postoj zaväzuje kresťanských politikov stáť jednoznačne na strane chudobných a slabých. Vzhľadom na ich chudobu a slabosť posudzovať pozíciu bohatých a mocných, otvárať a zdôrazňovať otázku legitimity ich bohatstva a moci.

Nestáli a nestoja naši kresťanskí politici na opačnej strane politického spektra než je tá, na ktorú ich slovo „kresťanský“ zaväzuje? Kedy sa jednoznačne, nahlas a politicky účinne postavili proti štruktúrnemu zlu skrytému v jadre liberálne orientovanej spoločnosti, zlu v podobe neustále sa prehlbujúcej priepasti medzi chudobnými a bohatými, medzi slabými a mocnými?

„Čti otca svojho a matku svoju!“ je ďalšia maxima, ktorej sa nemožno vyhnúť a ktorá má tiež nespochybniteľnú sociálno-etickú stránku. Aj jej zmysel sa v celej hĺbke ukáže, keď ju budeme čítať nie v jednotnom, ale

Agónia slova?

množnom čísle. Z Biblie nemožno odmyslieť historickú pamäť a vernosť židovského národa. Vernosť praotcom, historickým udalostiam a činom raz a navždy ukotveným v historickej pamäti národa. Vernosť hlboko zakorenenú v zasľubenej zemi, vernosť celkom konkrétnym posvätným miestam spájajúcim minulosť, prítomnosť a budúcnosť národa. Kresťanský étos zdedil tento druh vernosti, povýšiac ho na univerzálny, pre každý národ platný a záväzný morálny imperatív.

Kresťanské politické subjekty na Slovensku sa však správajú podľa iného vzorca.

Jasne sa to ukázalo v postoji k slovenskému jazyku, keď novovzniknutá SNR prijala jazykový zákon. Bol to zákon, ktorý nezodpovedal návrhu Matice slovenskej ako aj postoju širokej verejnosti. Zákon, podľa ktorého mala sa slovenčina stať jediným úradným jazykom na Slovensku. Bol to postoj k dekrétu Svätej stolice z 30. decembra 1977, ktorým bola zriadená samostatná Slovenská rímskokatolícka cirkevná provincia. Kardinál Ján Chryzostom Korec sa v roku 1991 obrátil na vtedajšieho predsedu SNR, aby bol tento dekrét zahrnutý do rozhodnutí SNR. Dôvod bol jednoduchý. Dekrét mal zásadný štátoprávny význam, a to nielen pre cirkevnú samostatnosť, ale aj pre národnú suverenitu Slovenska. Výzva zostala bez odzvy. Bol to aj odmietavý postoj k vyhláseniu suverenity Slovenska a vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

Kam, do akých končín by nás zaviali rokovania v Milovách, keby boli dotiahnuté do konca ?!

Táto politická prax dávala a dodnes dáva najavo, že kresťanskodemokratické politické subjekty majú bližšie ku svätostefánskej tradícii ako ku tradícii cyrilo-metodskej, že umelý „československý“ národ je im neraz akoby bližší ako národ slovenský. Okolo svojho národa chodia ako okolo horúcej kaše. Ich vernosť je akási divná, nesvoja, historická pamäť akási pomätená, korene zapustené

kdesi za hranicami. Nie sú schopní úctu k svojim rodičom rozšíriť za hranice úzkej rodiny a zahrnúť do nej celý svoj národ. Uzavretí v úzkom kruhu individuálneho svedomia nemajú, zdá sa, ani tušenie o tejto morálnej povinnosti, tak jasne vyjadrenej v textoch Starého zákona.

Dnes v spätnom pohľade vidíme celkom jasne siluetu nášho dvadsaťročného vývoja, pretože dnes vieme, čo po roku 1989 nasledovalo, poznáme skutočné smerovanie onoho nežne revolučného roku. Na samom začiatku sa čelny predstaviteľ katolíckeho disentu stal popredným reprezentantom liberálnej VPN. Zasiate semeno začalo rásť. Kresťanský étos dakedy životaschopného hnutia sa pomaly, ale neodvratne strácal v stále liberálnejšej, stále otvorenejšej spoločnosti.

Dnes začíname zberať plody tohto úsilia.

V rukách slovenských kresťanských politikov sa agónia slova „kresťanský“ začína završovať.

Stráca svoj pôvodný, vlastný zmysel a získava nový, celkom cudzí zmysel a význam. Toto pre Slovákov kľúčové slovo začína nadobúdať funkciu akejsi negatívnej súradnice.

Hlboko veriaci Jean Quetton sa v knihe „Môj filozofický testament“ priznáva k ateizmu. A to hneď k ateizmu viacnásobnému. V rozhovore s Pascalom sa dištancuje od Boha stoikov, od Boha Spinozovho, Hegelovho, Renanovho a podobne. Potom dodáva: „Čo najviac chýba našim kresťanom“, hovorí Pascal, „to je schopnosť byť ateistami“. A pokračuje:

„Bolo by treba povedať parížskym farárom, aby si pripravili kázeň na túto tému.“

Nie sme dnes v podobnej situácii? Kto sa dnes na Slovensku hlási ku kresťanstvu, musí sa -ak sa chce vyjadriť jasne - dištancovať od zmyslu, ktorý slovo „kresťanský“ nadobudlo v kontexte praxe slovenských „kresťanských“ politických subjektov. Musí povedať, že v tom zmysle nie je kresťanom. Dnes je reč na túto tému neprijemne ambivalentná. Jazyk sa na umierajúcom slove čoraz viac zadŕha.

Nemusí to už trvať dlho a rozbehnutý proces sa zavŕši. Agónia slova „kresťanský“ skončí. Zmysluplné slovo, nedávno ešte plné pozitívneho zmyslu, kresťanského étosu a vitality, umrie. Oстане po ňom iba jeho mŕtvola. Stuhnuté slovo, ktoré nemá už iný ako negatívny význam, ktoré je len súradnicou, od ktorej sa treba dištancovať.

Značku „Prazdroj“ nemôže použiť hocijaké pivo. Značka je prísne právne

chránená. Značku „kresťanský“ si však na kresťanskom Slovensku môže prísvojiť hocijaký politický subjekt. Toto kľúčové slovo akoby nemalo žiadnu ochranu.

Ako je to možné?

Sú naozaj naši politici jedinými správcami zmyslu a významu slova „kresťanský“?

Zdá sa, že áno.

Všade naokolo je ľudoprázdna púšť a jej ťaživé ticho. Akoby tu široko-ďaleko už nikoho nebolo. Kresťanské Slovensko akoby bolo už bez kresťanskej verejnej mienky. Do ticha sú ponorené aj spoločenstvá a inštitúcie, pre ktoré je slovo „kresťanský“ niečo ako „raison d'etre“. Akoby sa ich agónia tohto slova, odohrávajúca sa v profánnej sfére, ani netýkala.

Nestraší aj tu petrifikovaná morálka liberálneho 19. storočia?

Do zabudnutia zapadol vzácny precedens. Roku 1989 sa biskup Ján Chryzostom Korec jasne a ostro ohradil proti televíznemu seriálu „Križ v osidlach moci“, ktorý falšoval a špinil všetko, čo sa týkalo kresťanstva a slovenského národa, jeho štátnosti.

JÁN URBÁNEK

Kresba: Andrej Mišanek

Jurinova jeseň 2010

Októbrový festival duchovnej tvorby na Kysuciach

Starosta Klokočova Luboš Stríž odovzdáva diplom Eve Bačinskej, víťazke 6. ročníka Jurinovej jesene. V pozadí Janka Mudríková riaditeľka Kysuckej knižnice v Čadci

Myšlienka vnieť do súčasného slovenského kultúrneho života duchovný elán založený na kresťanských hodnotách nachádza svoju realizáciu už šiesty rok v podobe týždenného festivalu duchovnej tvorby s názvom Jurinova jeseň, ktorý sa uskutočnil v Kysuckej knižnici v Čadci 4. - 8. 10. 2010. Vzniká a realizuje sa s prispomím mnohých obetavých osobností, ktorým nie je ľahostajný obraz slovenskej kultúry dnešných čias.

Festival duchovnej tvorby, nesúci názov po významnom prozaikovi slovenskej katolíckej moderny Pavlovi Hrtusovi Jurinovi - rodákovi z kysuckého Klokočova, ktorý unikol pred pazúrami komunistickej vládnej moci do ďalekej Austrálie, pričom sa už nikdy nevrátil na rodné Kysuce - poskytuje priestor talentovaným autorom literárnej tvorby (poézia, próza), ale i tvorcom skutočne úžasných umeleckých diel z rôznych oblastí (napr. výstava výšiviek s názvom Sakrálné námety maľované ihlou, slávnostné uvedenie kalendára s akvarelmí

Zuzany Vaňousovej-Kronerovej a básňami Petra Kubicu, uvedenie filmového záznamu z premiéry opery Šavol skladateľa Víťazoslava Kubičku s libretom Teodora Križku, drevorezby sakrálnych námetov na výstave v Klokočove, výtvorno-poetická výstava s názvom Báseň - Kresby diel akademického maliara Pavla Mušku a básní víťazov Celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby Jurinova jeseň). Súčasťou celotýždňového podujatia boli aj prednášky pre študentov stredných škôl spojené s besedou, diskutujúc na určitú tému. V rámci tohto ročníka si mohli študenti vypočuť zaujímavé poznatky o Pavlovi Hr-

tušovi Jurinovi (beseda s Pavlom Holeštiakom), o dejinách kresťanskej kultúry na Kysuciach so zameraním na literárnu tvorbu (beseda s Petrom Kubicom), o súčasnej náboženskej hudbe a speve, o kresťanstve (beseda s Jánom Gallikom). Symbiózu duchovno-kresťanského umenia zavŕšilo jedinečné hudobné dielo Víťazoslava Kubičku s názvom Missa „Čadca“, naštudované Komorným zborom pedagógov mesta Čadca. Kubičkovo dielo, ktoré je skom-

2010 teda postupne dávkoval svojim účastníkom neobvyklý umelecko-estetický zážitok, prostredníctvom prezentácií rôznych druhov umenia. Význam tohto festivalu však spočíva najmä v objavovaní nových literárnych talentov, ktorých úzko profilované zameranie vlastnej básnickej či prozaickej tvorby na duchovno-kresťanské hodnoty, nachádza svoje pravé poslanie práve na takomto type podujatia. Preto sa i štvrtok 7. 10. niesol v znamení literatúry (stretnutie účastníkov celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby s odbornou porotou v zložení Teodor Križka (básnik a šéfredaktor Kultúra), Ján Gallik (interný doktorand na Katedre slovenskej literatúry UKF v Nitre), Peter Kubica (spisovateľ, riaditeľ odboru informácií a zahraničných vzťahov ŽSK) a galavečer s odovzdaním ocenení súťažiacim v celoslovenskej literárnej súťaži duchovnej tvorby Jurinova jeseň 2010). Literárny galavečer moderovala Hilda Michalíková, ktorá v príjemnej atmosfére predstavila obecenstvu nielen tvorbu prítomných autorov, ale v rozhovore s nimi aj ich súčasné povolanie či ambície do budúcnosti. V kategórii poézia zvíťazila mladá talentovaná poetka Eva Bačinská,

Predseda poroty Teodor Križka blahoželá Gabriele Grznárovú k 2. cene za poéziu. V pozadí Pavol Holeštiak, riaditeľ Úradu ŽSK

druhé miesto obsadila Gabriela Grznárová a na treťom mieste skončil Róbert Beňo. V kategórii próza zaujali porotu autori Dominika Bírová (1. miesto), Katarína Želinská (2. miesto) a Milan Maťaše (3. miesto).

Čerešničkou na torte bolo predstavenie básnickej prvotiny v súčasnosti najvýraznejšieho literárneho talentu a laureátky viacerých literárnych súťaží, medzi nimi štyri ročníky po sebe i Jurinovej jesene,

Kataríny Džunkovej. Recitačné pásmo básní z jej zbierky Palica brata a palica slnka hudobne sprevádzali dve členky Komorného zboru pedagógov mesta Čadca na klavíri a harfe. Zostáva nám už len dúfať, že slovenská literatúra objaví opäť i medzi ďalšími účastníkmi Jurinovej jesene originálny a výrazný literárny talent, otvoriac tak novú etapu duchovno-kresťanskej tvorby nielen na Slovensku.

JÁN GALLIK

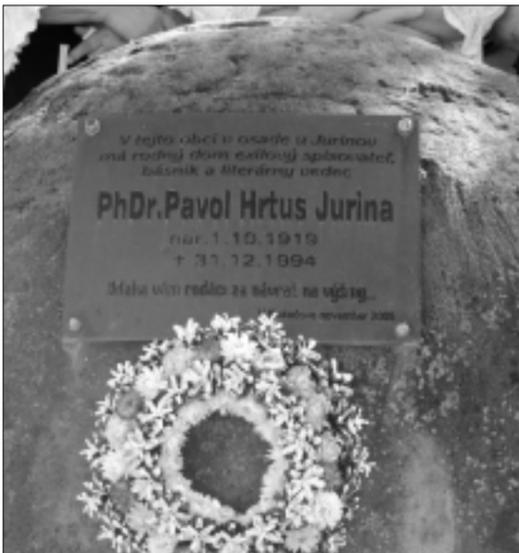
Hilda Michalíková svedá čerstvú debutantku Katarínu Džunkovú

ponované v zmysle latinkej slávnostnej svätej omše, obohatili recitácie veršov básnika Teodora Križku v podaní Hildy Michalíkovvej a Jozefa Šimoniča.

Duchovný maratón Jurinovej jesene

Poetka Katarína Džunková, laureátka štyroch ročníkov Jurinovej jesene, slávnostne ukladá svoju prvotinu na policiu v Kysuckej knižnici

Pamätná tabuľa Pavlovi Hrtusovi Jurinovi v Klokočove, rodnej obci spisovateľa

Literárny klub BERNOLÁK
pri Spolku svätého Vojtecha v Trnave
a MO Matice slovenskej v Trnave
v spolupráci s Mestom Trnava,
Knižnicou Juraja Fándlyho v Trnave,
Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave
a redakciou KULTÚRA, dvojtýždenník závislý od etiky,

v y h l a s u j ú

XIII. ročník
celoslovenskej literárnej súťaže
o Cenu Slovenského učeného tovarišstva
v Trnave 2010/2011

Základné delenie: poézia a próza

Súťažné kategórie: I. kategória žiaci a študenti do 15 rokov
II. kategória od 16 do 30 rokov
III. kategória od 31 rokov vyššie

Podmienky súťaže:

Do súťaže sa môžu prihlásiť autori so svojou nepublikovanou tvorbou poézie a prózy. Súťaž nie je anonymná, práce sa nevracajú. Zaslať možno 5 básní, alebo krátke prózy v maxim. rozsahu 5 strán, t. j. 150. Práce je potrebné zaslať štvormo, riadne rozdelené a zopäté do štyroch samostatných častí. Na vrchnom liste každej jednej časti v pravom hornom rohu uviesť presné údaje: meno, priezvisko, adresu, vek, kategóriu (poézia, próza). Taktiež treba na vrchnom liste uviesť obsah: názvy jednotlivých básní, resp. poviedok. Každý samostatný list označiť v pravom hornom rohu menom autora.

Uzávierka súťaže je 28. februára 2011

Práce na obálke označte „literárna súťaž“ a zasielajte na adresu: Spolok svätého Vojtecha, Radlinského 5, 917 01 Trnava, Bližšie informácie na čísle 0905/852788

Upozornenie:

Práce po uzávierke nebudú do súťaže prijaté. Práce, ktoré nebudú spĺňať uvedené formálne náležitosti, nebudú hodnotené. Vyhodnotenie súťaže bude uverejnené v KULTÚRE, v Katolíckych novinách, Slovenských národných novinách ako aj v regionálnych periodikách. Predpokladaný dátum vyhodnotenie súťaže je máj 2011. Na vyhodnotenie budú pozvaní iba ocenení účastníci.

Celoslovenská súťaž o Cenu Slovenského učeného tovarišstva je v médiách označovaná za medzinárodnú. Do predchádzajúcich ročníkov sa prihlásili autori zo Slovenska, Talianska, Španielska, Francúzska, Čiech a z Kanady. Výsledky súťaže z XI. a XII. ročníka boli publikované v celoslovenskom zborníku, ktorý vydáva Národné osvetové centrum Bratislava. Tešíme sa na Vašu účasť.

Práce posielajte aj elektronicky na adresu : jmatulova@ssv.sk

Rudolf Scheda, rímskokatolícky farár v Liptovskom Svätom Jáne2, okres Liptovský Svätý Mikuláš3, sa narodil 11. februára 1898 vo Veľkých Židlochoviciach na Morave. Po absolvovaní ľudovej školy, v mieste svojho bydliska, ho osud zaviedol do Viedenského seminára, ktorý úspešne ukončil. Vysvätený bol 29. júna 1928 v Spišskej Kapitule. Začínal ako kaplán v Bobrovci 1928-1929, od roku 1929-1931 v Spišskej Belej. Vo svojej pastierskej práci pokračoval ako kaplán v rokoch 1931-1932 v Podolínci a ako dočasný administrátor v Púčove. Jeho činnosť administrátora pokračovala na Hutách v rokoch 1932-1936, odkiaľ pokračoval ako administrátor v Liptovskom sv. Jáne v roku 1936. V roku 1937 tam bol ustanovený za farára.

Svätojánska fara vlastnila farské poľia. Dp. Scheda sa postupne dal do gazdovania. Mal dva páry koní a riadnu poľnohospodársku usadlosť.

Elena Šmidová v tejto súvislosti uvádza: „Vdp. farár sa rád zabavil, aj v spoločnosti vypil, mal rád ľudí. Mal rád kone, bol na ne hrdý a tie kone mu však niektorí ľudia zazlievali. To ja už nemôžem k tomu nič povedať. Možno to nemal tak robiť ako to robil, žiaľbohu aj to sa stalo, ale pre nás bol strašne dobrý človek.“4

S Rudolfom Schedom bývali v Liptovskom Sv. Jáne jeho rodičia. Otec bol záhradníkom, pestoval stromy, štiepil ruže atď. Žili tu v pokoji a spokojnosti spolu so svojim synom. Obec Liptovský Sv. Ján sa stala aj miestom ich posledného odpočinku.

Katolíčka, ktorá poznala dobre č dp. R. Schedu spolu s jeho rodičmi takto rozpráva: „dp. Scheda bol spoločenský človek, obľúbený u veriacich, ale aj občanov. Ku färe patrili poľia, lúky, hora a tak fungovalo aj hospodárstvo, ktoré zabezpečovalo ľudmi hlavne jeho otec, povoláním záhradník, ktorý to robil až do svojej smrti. Dp. Scheda mal veľmi rád kone, čo mu vraj časť občanov zazlievala.“ (vyššie už spomínané vo svedectve E. Šmidovej - poznamenal autor) A ďalej pokračuje: „Treba povedať, že obec sa skladala zo 75% evanjelikov a zbytok boli katolíci a ostatní. Bol však aj dobrý priateľ s evanjelickým seniorom v obci. Prejavoval sa ako veľmi spoločenský človek, mal rád ľudí a vedel s nimi aj v dobrom vychádzať. Jeho najväčším „hriechom“, za ktorý zaplatil aj životom, bolo to, že bol rímskokatolíckym kňazom a hlásil sa k nemeckej národnosti. I keď ho priatelia tesne pred aj po vypuknutí SNP upozorňovali, žiadali, aby sa ukryl, odmietol. Každému prehlasoval, že nemá prečo tak urobiť, nikomu nič zlé neurobil, s občanmi aj veriacimi vychádza dobre a preto ukrývanie odmietol.“5

R. Schedu bol dobrým služobníkom Božím a aj napriek všetkej hrozbe, ktorej čelil neopustil svojich farníkov a vykonával svoju kňazskú činnosť naďalej svedomito a poctivo.

POSLEDNÉ DNI R. SCHEDU

Hlavné nepokoje súvisiace s partizánskym deštruktívnym pôsobením začali 29. augustom 1944, po vypuknutí tzv. SNP. Jeho lokalizácia sa vzťahuje hlavne na územie stredného Slovenska, s čím súvisí partizánske stredenie sa v tamojších horách. Koncom augusta a počas septembra 1944 schádzali partizáni z okolitých lesov do dedín a miest, kde sa dopúšťali perzekúcií obyvateľstva. Ich vyčinením trpeli pomerne najviac osoby nemeckej národnosti, taktiež exponenti vtedajšieho slovenského štátu. Osoba Rudolfa Schedu spĺňala obe tieto kritéria. Okrem toho, že bol národnosťou Nemec, angažoval sa na politickom poli prv v HSES, následne, od roku 1938, v Deutsche Partei. Navyše bol kňazom. Pre tieto charakteristiky sa prirodzene dostal do partizánskeho hľadácku.

Partizáni začali dp. Schedu obťažovať svojimi častými neziaducimi návštevami fary a gazdovstva so zámenkou hľadania ukrytých Nemcov. Nikdy však žiadneho nenašli. Hľadanie Nemcov

Obet' partizánskeho besnenia

Rudolf Scheda

sprevádzalo kradnutie a ničenie všetkého, čo im prišlo pod ruky. O tejto problematike sa zmieňuje Jozef Kalafut, kde spomína aj časté návštevy kostolníka partizánmi: „Aj v kostole u kostolníka často čosi hľadali a vyjadrovali sa, že ako katolíci sú nepriateľmi partizánov.“

Ďalej poznamenáva takto: „Po zomretí rodičov dp. Schedu, dochádzala na faru mu variť, pratať učiteľka na dochodku pani Mešťaneková, ktorá obzvlášť priam prosila dp. Schedu, aby sa ukryl, počula v obci vyhrážky na jeho adresu, ale povedať si nedal, konal si svoje kňazské povinnosti bezozbytku až do vraždy.“6

Pán farár Scheda mal 46 rokov a v Liptovskom Sv. Jáne pôsobil už 8 rokov, v pastorácii bol už 17 rokov. Večer, 5. septembra 1944 vtrhli na faru v Liptovskom Sv. Jáne opäť partizáni s tým, že má ísť s nimi na pohovor, a že ho po ňom pustia domov. Naložili ho do nákladného auta, kde už bolo 64 „z politických príčin zaisťovaných“ z Liptovského Mikuláša a okolia, ktorých previezli do Nemeckej Lupče7, kde ich zatvorili v budove obecného úradu. Spolu s ním zobrali z obce ďalších troch občanov Liptovského Sv. Jána nemeckej národnosti. Takýmto spôsobom boli do Nemeckej Lupče odvezení aj ďalší rímskokatolícki kňazi a to: dp. Dekan Pavol Pobeďa z Palúdzky, dp. Ondrej Gerat z Liptovských Kľačan. Zo skupiny zaisťovaných partizáni odčlenili 33 hlásia-

v ktorej bol farárom, veriaci ľud si vynútili jej otvorenie. Ukázal sa im strašný obraz. Koža z tváre bola stiahnutá a kosti z neho trčali. Riadne pochovaný bol až po 3. mesiacoch od vraždy.

ZMIENKY

V DOBOVÝCH PERIODIKÁCH A PUBLIKÁCIÁCH

O VRAZDE DP. R. SCHEDU

V dobových periodikách sa stretávame s odozvou ohľadom vyčinenia partizánskych skupín. Tu uvedené sú tie, v ktorých sa spomína vražda kňaza Schedu.

Katolícke noviny píše: „Počas obsadenia Liptova partizánmi boli spáchané dve vraždy na katolíckych kňazoch. Obeťami ich sú: Rudolf Scheda, farár, v Liptovskom Sv. Jáne a Martin Martinka, farár, v Liptovskom Sv. Michale. Telo posledného údajne ležalo niekoľko dní na mieste vraždy, pretože veriaci sa báli pochovať svojho duchovného. Tieto vraždy spolu s inými, spáchanými na civiloch, svedčia o odsúdeniahodnej mravnej otupenosti a zvrhlosti, do ktorej upadla určitá časť organizátorov a účastníkov povstania. Ukazujú však aj na skutočnosť, že slovenskí kňazi znášajú so svojimi veriacimi rovnaký údel na útrách i smrti.“9

Takto sa vyjadril vo svojom septembrovom vydaní denník Gardista: „Z Lip-

choslovácke a bolševické bandy siahajú aj na životy kňazov. Tak vo Svätom Michale pri Ružomberku zavraždili tamojšieho farára Martinku a jeho mŕtve telo ostalo ležať na mieste činu. Obyvateľstvo sa obávalo svojho duchovného pochovať, lebo partizánski zločinci by sa boli pomstili. Aj v Liptovskom Svätom Jáne neďaleko Liptovského Sv. Mikuláša zastreli miestneho farára dp. Šedu. Takto vyzerá sloboda v krajoch zamorených zbesilými hordami. Nik si nie je istý životom. Nik nevie, či sa dožije rána. Nik nevie, či mu nepodpália nad hlavou strechu, či jeho nevyvlečú do hôr a či jeho ženu a deti nepovražia. A toto sú len červánky sľubovaného bolševického raja. Aj tie sú dosť krvavé. Tečie krv nevinných ľudí.“11

Slovák vidí udalosti takto: „Dnes ľudia vidia, na čom sú. Spáleniská mnohých slovenských miest a dedín povedali viacej, než najlepšia propaganda. Vyrabované obchody hovoria viacej ako úvodníky. Asi 15 - 20 slovenských katolíckych kňazov chýba. Odvliekli ich. O dvoch už máme presne zistené, že ich zavraždili. Prečo práve títo páni sa vrhajú na katolíckych kňazov?... Keď dnes pri prvom rozbehu, keď sa len pustili do práce a keď chcú získať Slovákov, a to aj katolíkov, keď už začali strieľať katolíckych kňazov, čo by s nami robili, keby skutočne v rukách mali moc? Strieľali by ich vo veľkom. Na Slovensku v takýchto prevratoch vždy padajú hlavy katolíckych kňazov. Vo vojne Maďari len jedného Slováka inteligenta odsúdili na smrť, katolíckeho kňaza Kačku, v prevrate v roku 1918 padol katolícky kňaz Majoch. V prevrate v rokoch 1938 - 39 nepadol však ani katolícky ani evanjelický kňaz. Pravda, bystrická a martinská „Národnej rade“ iste napadne veľmi zle vynášať rozsudky smrti nad katolíckymi kňazmi. Tieto vraždy hovoria viacej ako bystrický rozhlas. Hovorila rečou skutkov. Hovorila o tom, čo slovenský katolícky klérus a my všetci, mohli by sme očakávať, keby bystrická a martinská „Národná rada“ rozhodovala o Slovensku.“12

Druhou časťou tejto kapitoly sú citácie z publikácií, ktoré vyšli prevažne v rokoch 1990 až 2008. Historik Milan S. Ďurica píše o tejto udalosti vo svojom diele Dejiny Slovenska a Slovákov takto: „Zo 6. na 7. septembra 1944 bol povstalcami v Liptovskom Svätom Jáne v noci vyvlečený 46-ročný katolícky farár Rudolf Scheda zo svojej fary a vo svätôjanskej doline ho hrozne mučili. (Sťahovali mu kožu zo živého tela, bol trýznený až kým neumrel.)“13

Dieło Slovenská Republika 1939 - 1945 očami mladých historikov III. (Povstanie roku 1944) líči udalosť takto: „Dňa 6. septembra zavraždili sovietskí partizáni farára v Liptovskom Svätom Jáne (dnešný Liptovský Ján), 46-ročného Rudolfa Schedu, ktorý bol nemeckej národnosti. Jeho smrť predchádzala mučenie a napokon bol spolu so skupinou nemeckých obyvateľov zastrelený. Schedov predstavený J. Vojtaššák reagoval na jeho zavraždenie „zákerom rukou lupičskej bandy“ 18. septembra, kedy ustanovil novú správu farnosti: „Mučenícka smrť nech mu vyprosí milosrdenstvo u nebeského sudcu a večný život lepší. Poznal svoje chyby, vedel sa i kajať, nado všetko ale, nikdy nestratil vieru.“14

Tento ohavný čin mapuje publikácia Dejiny Obce Podtureň 1331 - 2002: „V roku 1940 sa v Podturni usadil Nemec Herbert Hildebrandt s rodinou, ktorý si v dome Rudolfa Pethö zriadil pekárňu a piekol chlieb pre obyvateľov Podturne a okolitých dedín. Neskôr sa aj s pekárskou prevádzkou presídlil do Liptovského Jána. S touto osobou je zviazaná aj jedna z temných stránok povstania v Liptove, odohrávajúca sa v dňoch 1.- 5. sep-

tembra 1944. V týchto dňoch partizáni z Liptovského Jána zatkli tunajšieho rímskokatolíckeho farára Rudolfa Schedu, mlynára Samuela Rotha, pekára Herberta Hildebrandta a prenájmcu kúpeľov Jána Gregušku a odviezli ich do Liptovského Mikuláša, kde boli vypočúvaní a deportovaní do Partizánskej Lupče. Tu ich v Lupčianskej doline popravili partizáni, 10. decembra ich previezli do Partizánskej Lupče a 12. decembra ich pochovali v Liptovskom Jáne.“15

V Trstenský v diele „Sila viery, sila pravdy“ uvádza: „V čase povstania vyvalili sa z hlbokých útrobov vlny nenávisti, osobných účtov a neľudskosti. Už v prvom týždni povstania na území spišského biskupstva v Liptovskom Sv. Jáne, medzi 6. a 7. septembrom 1944 povstanci vyvlekli katolíckeho farára Rudolfa Schedu do svätôjanskej doliny a tam tohto 46-ročného kňaza hrozne umučili. Za živa mu sťahovali kožu z tela, údy mu dokalčili a trápili ho do tých čias, kým v strašných bolestiach neskončil.“16

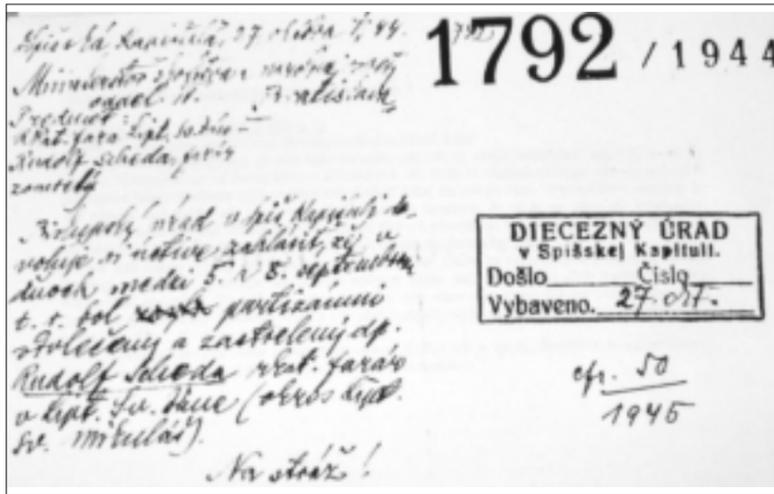
Poslednou uvedenou publikáciou, kde sú spomenuté osoby postihnuté tým najhorším osudom danej doby, medzi ktoré patrí aj R. Schedu, je Slovenské národné povstanie 1944 od historika Martina Lacka: „Proti povstaleckej propagande nahrávali aj niektoré excesy, najmä tri prípady vražd kňazov zo strany asociálnych partizánskych skupín (Antona Šaláta v Hájnikoch, Rudolfa Schedu v Liptovskom Svätom Jáne, Martina Martinku v Liptovskom Svätom Michale).“17

Treba upriamiť pozornosť na epochu, ktorá bola desaťročia podrobená úmyselnej falzifikácii či zamlčianiu z radov marxistických historikov. Našou úlohou je okrem iného upozorniť na ohavné činy, ktorých sa boli schopní dopustiť aj v súčasnosti oslavovaní partizánski „hrdinovia“ SNP.

Napriek absencii dostatku informácií o živote dp. Schedu, potrebných pre komplexnejší rozbor a zhodnotenie jeho osoby, vieme určiť, že sa postaral o dôstojné dožitie svojich rodičov a taktiež sa staral aj o svoju jedinú sestru. Ale najvýznamnejšie je, že farár Schedu v časoch najťažších neopustil svojich farníkov. Aj napriek významným indiciám, že mu hrozí strata toho najdrahšieho - vlastného života ostal s nimi až do svojho skonania.

POZNÁMKOVÝ APARÁT

1. Dr. Edvard Beneš - narodil sa 28. mája 1884 v Kozlanoch, okres Plzeň, zomrel 3. septembra 1948 v Sezimovom Ústí, okres Tábor. Obľúbenec prvého prezidenta ČSR T. G. Masaryka, ktorý sa v roku 1935 dostal na post prezidenta ČSR.
2. Liptovský Sv. Ján - teraz už len Liptovský Ján.
3. Liptovský Sv. Mikuláš - teraz len Liptovský Mikuláš.
4. ARKBÚ SK, f. 11, osobný spis Schedu Rudolphus, Spomienky E. Šmidovej.
5. KALAFUT, J.: Rub SNP z pohľadu člena KPVS. - ARKBÚ SK, f. 11, osobný spis Schedu Rudolphus.
6. KALAFUT, J.: Rub SNP z pohľadu člena KPVS. - ARKBÚ SK, f. 11, osobný spis Schedu Rudolphus, Rub SNP z pohľadu člena KPVS, strojopis, s. 2.
7. Nemecká Lupča - teraz premenovaná na Partizánsku Lupču.
8. Tu sa myslí súd, ktorý už dopredu vedel o rozsudku odsúdeného.
9. Katolícke noviny, 24. 9. 1944, s. 4.
10. Gardista, 16. 9. 1944, s. 2.
11. Slovenská pravda, 16. 9. 1944, s. 2.
12. Slovák, 17. 9. 1944, s. 3. (tými zistenými dvomi sú M. Martinka a R. Schedu)
13. Milan S. Ďurica: Dejiny Slovenska a Slovákov. Bratislava: Lúč 2003, s. 496.
14. LACKO, M.: Slovenská republika 1939 - 1945 očami mladých historikov III. Povstanie roku 1944. Trnava: KH FF UCM, 2004, s. 60 - 61.
15. PhDr. Vítek, P. - PhDr. Churý, S. - PhDr. Struhár, V.: Dejiny obce Podtureň 1331 - 2002, <http://www.podturen.sk/files/kniha.pdf>
16. TRSTENSKÝ, V.: Sila viery, sila pravdy. Bratislava: 1990, s. 210.
17. LACKO, M.: Slovenské národné povstanie 1944. Bratislava: Slovart 2008, s. 165.

Prepis záznamu o zavraždení kňaza Rudolfa Schedu

cich sa k nemeckej národnosti, medzi nimi aj dp. Schedu. Títo boli podrobení veľmi surovému mučeniu. O hroznom neľudskom trýznení sa zmieňuje dekan Vincent Malinaj poznamenajúc v nemeckolupčianskej farskej kronike: „Pán dekan Pobeďa prišiel po prepustení na faru v Nemeckej Lupči. Videl som, že je strašne zbitý. Chrbát celý čierny. Hlavu preťatú. Na rukách opuchliny. Nepovedali mu, prečo ho bijú...“ Podobnému trýzneniu bol vystavený aj R. Schedu, o ktorom sa zmieňuje v spomienkach E. Šmidová: „Partizáni mu údajne na chrpte vyrezali hákový kríž a povybíjali zuby, z ktorých viaceré boli zlaté.“ V Nemeckej Lupči ich partizáni v narýchlo ustanovenom „súde“ aj poodsudzovali na trest smrti zastrelením. Ráno, 6. septembra 1944 po dlhom mučení ich naložili v nohaviciach, košeliach a bosých do nákladného auta zakrytého plachtou a odviezli ich hore obcou na začiatok doliny ku tzv. Bielej Lupči. Tam ich postrelali sovietskí partizáni. Pohádzali ich do jamy, mŕtvolu nedokonale zahrabali až asi o týždeň po zavraždení. Vraždenie videli niektorí obyvatelia zo Sliachov, čo sa dlho tradovalo po dedine. Dňa 8. decembra 1944, po 3. mesiacoch od úmrtia, za prítomnosti lupčianskeho lekára Dr. Bneuera dali povraždených Nemcov vykopať a uložili ich do truhel. Niektoré telá zobrali príbuzní na pochovanie, ostatné obeť boli pochované v Partizánskej Lupči ako neznámi, bez pomníka. Dp. Schedu previezli veriaci do Liptovského Sv. Jána, kde bol 12. 12. 1944 františkánom dp. Polačkom pochovaný. Keď dovezli truhlu do obce,

(Dokončenie z 2. strany)

Tiež to, čo mieni robiť skupinka štyroch ľudí vystupujúcich pod názvom Obyčajní ľudia, ktorí kandidovali na posledných miestach za stranu SaS a do parlamentu sa prekrúžkovali. Tí namiesto šance byť jazýčkom na váhach podpísali dohodu so SaS a dali prednosť štatutu zvyčajného priemeru v parlamente. Otázkou je, či pri tom aj zostanú.

Programové vyhlásenie vlády, ktoré by malo korešpondovať s volebným programom, sa od volebného programu odlišuje. Mnohé sľuby z volebného programu sa do vládneho programu nepremietli. Zrejme sa vychádza z tézy, že predvolebné sľuby platia do volieb a potom sa uvidí... Teraz sa očakávajú menia v prospech zmien, ktoré negatívne môžu postihnúť široké vrstvy obyvateľstva. Rozsah opatrení, ktoré nová vláda prijíma, sú pravicového zamerania s dosahom najmä na ľudí, ale aj firmy. Mnohé navrhované opatrenia a ich neustále zmeny sú nepredvídateľné a predstavujú riziko nezdaru.

Opatrenia riešiť deficit verejných financií a zmien v ekonomickom správaní ľudí sú nutné, ale doterajšie reformné úvahy, vrátane nečitateľnej reformy odvodov a daní, predstavujú riziko nezdaru. Bude sa opakovať situácia zvýšenia DPH z rokov 1999 i 2003. Aj tá, keď po voľbách roku 2002, až dvadsaťdva noviel sociálnych zákonov prijatých tesne pred voľbami v rámci sľubov, krátko po vyhratých voľbách pravicová vláda zrušila.

Z obáv sa stáva skutočnosť. Navzdory rétorike o vytváraní priaznivých podmienok na rozvoj sociálneho trhového hospodárstva nová vláda prijíma opatrenia, ktoré hovoria o odstraňovaní sociálneho štátu, a odpútania sa od modelu sociálne trhového hospodárstva, ktoré je zakotvené už v dvoch vydaníach Ústavy SR. Jeho základy v SR položila sociálno-demokratická vláda premiéra Roberta Fica.

PÄŤDESIATROČNÁ EXISTENCIA ÚNIE

Pri úvahách, ako ďalej, treba mať na zreteli základný cieľ únie, ku ktorému každý členský štát, vrátane Slovenska, by sa mal približovať. Tým cieľom je vytvorenie politickej a sociálnej únie. Cestou k tomu je uplatňovanie modelu sociálne orientovaného trhového hospodárstva a budovanie sociálnych štátov v rámci hospodárskej politiky (jej harmonizovanie), menovej politiky (prijatie jednotnej meny) a sociálnej politiky únie (harmonizovanie sociálnej politiky členských štátov únie).

Otázkou je, či je vôbec možné hovoriť o vytváraní podmienok na rozvoj sociálneho trhového hospodárstva pri liberálnom ekonomickom modeli, ktorý sa čím ďalej tým viac v politike novej vlády udomácňuje. Pod tlakom zníženia deficitu rozpočtu (na 4,7%) sa navrhuje zvýšenie daňového bremena. Pred voľbami sľubované dvojtretinové riešenie na výdavkoch a tretinové na príjmovej strane sa nekoná. Realita je taká, že škrtý vo výdavkoch by mali tvoriť asi polovicu. Doterajšie kroky nasvedčujú tomu, že ťažisko opatrení sa presúva na spotrebu, príjmovú oblasť a zvýšenie DPH.

Po tom ako Miklošov a Mihalov reformný balíček spochybnili tí, ktorých sa mal bolestivo dotknúť, jeho realizácia sa posunula na rok 2011. Do popredia sa dostalo silnejšie volanie po zvýšení spotrebných daní a DPH. To sa menej dotkne lepšie situovaných občanov a najviac sa dotkne ľudí, ktorí sú v nižšom a strednom pásme príjmového rebríčka. Výrazne to pocítia dôchodcovia. Posilňuje sa proces zaťažovania ľudí bremenom daní cez spotrebu.

Štúpnú spotrebné dane a DPH sa

Ekonomická kríza ustupuje, nastupuje kríza politiky?

zvýši z 19 na 20% (na lieky, knihy, potraviny zdravotnícke pomôcky ostáva 10%). Obidve zdražia spotrebu. Dôjde k zrušeniu výnimiek v daniach a odpisoch. Predvolebné sľuby SaS boli o tom, že DPH sa nezvýši. V programových tézach bolo nezvyšovať celkové daňové zaťaženie.

Koalícia tvrdila, že strategické podniky sa privatizovať nebudú, ale v rozpore s vyhláseniami pripravuje privatizáciu železničného dopravcu Carga, Bratislavského letiska, teplární a iných častí štátneho majetku. Zmenil sa Národný strategický rámec pre diaľnice, ktorý negatívne postihol diaľnicu D1. Nemocnice sa majú transformovať na akciové spoločnosti, sú obavy z chaosu pri predpisovaní liekov, uvažuje sa s príplatkami k niektorým diagnózam. V školstve sa nersuje nádej na výraznejšie zlepšenie. Rast daní bude sprevádzaný znižovaním plátov a zamestnanosti v dôsledku šetrenia vo verejnej a štátnej správe. Úvahy boli spomaliť valorizáciu dôchodkov, zrušiť vianočný príspevok a upraviť výšku dôchodkov priznaných po roku 2004. Zruší sa súbeh predčasného dôchodku a práce. Uvažuje sa aj o škrtní adresných sociálnych dávok.

Riešenie sa vidí najmä v škrtoch a úsporách namiesto ekonomického rastu a rozpracovania stimulov, ktoré by rast udržalo aspoň na úrovni 1. a 2. štvrtroku 2010. Treba rátať s tým, že dôjde k plošnému zneisteniu sociálnej situácie ľudí v porovnaní s doterajším trendom v sociálnej politike. Nadmerne zaťažovanie ľudí zmenami s vysokým tempom ich realizácie, zdražovanie, obavy z nezamestnanosti (v 2. štvrtroku 2010 - 14,4%), rast daní, nízke mzdy väčšiny ľudí, požiare, záplavy a dosahy krízy, negatívne poznačia psychiku ľudí, ktorá sa zhoršuje. Nie je predstava, ako riešiť nezamestnanosť v krajine, ktorá sa opatreniami vlády môže ďalej prehĺbiť. Nezamestnanosť desí ľudí viac na Slovensku ako inde (je piatou najvyššou v rámci EÚ). Podľa prieskumu Eurobarometra 90 percent ľudí na Slovensku označilo (máj 2010) situáciu v nezamestnanosti za „úplne zlú“. V EÚ to bolo 83 percent.

Nová vláda zatiaľ nemá jasnú predstavu o smerovaní ekonomického modelu, na základe ktorého chce fungovanie ekonomiky a sociálny rozvoj riadiť, a uprednostňuje cestu experimentov. Je to v situácii, keď podľa prieskumu Erobarometra (máj 2010) až 55% ľudí v EÚ a 44% Slovákov si myslí, že „to najhoršie nás ešte len čaká“. Skutočnosťou o nedodržaní predvolebných sľubov, slabej úrovni vládneho programu, neustále menenie názorov na zmeny a opatrenia ako aj rozháranosť politiky v koalícii v rámci strán naznačujú, že pravdepodobnosť udržania sa pravicovej koalície pri moci môže byť otázná. Ukazuje to aj úroveň preberania moci v štáte, ekonomické a sociálne riešenia a iné javy.

Podobné problémy mala pravicová koalícia za druhej vlády Mikuláša Dzurindu. Tá sa postupne drobila až do stavu, že mala v parlamente menšinu. Dovážala v roku 2006 len s pomocou dvoch prebehlikov, poslancov z HZDS, a údajného „kupovania“ niektorých nezávislých poslancov. Odchod KDĽ ukončil vládnu koalíciu. Predčasné voľby nasledovali.

Odborno-politická pripravenosť pre vládnu a proklamovanie premiérky klásť dôraz na slušnosť, korektné správanie a rokovanie je často v rozpore s realitou. Rétorika predsedu NR SR a iných politikov hovorí o čomsi inom. Opatre-

nia v programových tézach koalície, ktoré schválený vládny program podrobnejšie načrtáva, sú viac zamerané na deklarácie snáh a dobrých úmyslov. Zatiaľ sú prepočty, koľko štát získa na verejných financiách v roku 2011 aj v ďalších rokoch, ale chýbajú výsledky analýz a prepočtov, ako sa dostať k oživeniu a naštartovaniu rastu ekonomiky, ktoré by nadväzovalo na tempo oživovania, ktoré realizovala predošlá vláda. V 1. a 2. štvrtroku 2010.

Otázkou je, či šesťčlenná koalícia s rozpornými názormi na mnohé témy, menenie stanovísk na úsporné opatrenia na mieru zaťažovania ľudí a firiem odvodmi, daňami a poplatkami, bude schopná plniť rastúce požiadavky na úroveň vládnutia. Pochybnosti sú o tom, či sa podarí dohodnúť na budovaní a ustrážení národnej a sociálnej súdržnosti v štáte. Také kauzy ako rozpútavanie traumy okolo premiestnenia sochy Svätopluka z politických príčin nie sú pre národnú a sociálnu súdržnosť dobrodejným, skôr naopak.

Bremeno „reformier“, ktoré má postihnúť peňažníky občanov, ide príkro hore. To značí, že treba rátať aj s opačným trendom, ktorý pôjde dole. Bude ním proklamovaná prioritá vlády - vytváranie podmienok na zvyšovanie kvality života.

Terajšie obdobie vyžaduje, aby sa do riešenia zložitých procesov dneška zapojili najlepší z najlepších ľudí v politike, ekonomike s dôrazom na finančný sektor, a tiež v oblasti zvládnutia sociálnej politiky. To by chcelo viac spolupráce bez ohľadu na stranickosť. Pritom je nevyhnutné robiť takú politiku, ktorá by aspoň zabránila zhoršovaniu situácie doteraz krízou ťažko skúšaných ľudí, firiem a inštitúcií v štáte. Na škodu vecí mnohí politici vyhľadávajú skôr konflikty a politické šarvátky než to, aby hľadali, s kým a prečo sa treba spojiť, aby vláda mohla dovládnuť, respektíve sa pretransformovať na model veľkej koalície.

Úroveň vládnutia sa musí zvýšiť aj preto, že sa naďalej komplikuje situácia v riešení sociálno-ekonomických procesov na medzinárodnej a globálnej úrovni. Vzťahuje sa to predovšetkým na finančné aspekty ekonomického vývoja v USA a v Európe s dosahom na členské štáty únie, vrátane Slovenska. Najzávažnejšie problémy sú: udržať postavenie dolára a eura, riešiť ekonomický rast, ktorý v USA a v EÚ je a bude naďalej slabý, znížiť nezamestnanosť, dlhy a vysoké deficity v rozpočte.

Vládnutie v globálnej, európskej a teda aj slovenskej rovine čelí rozdielnemu názorovému prúdu v USA a lídrov v EÚ. Napríklad Nemecko a iných. Hlavnou odlišnosťou je, že v USA presadzujú politiku pumpovať peniaze do bánk a firiem, podporovať ekonomiku ďalšími štátnymi injekciami, aby sa oživil podnikateľské aktivity aj za cenu zadlžovania. Barack Obama chystá ďalší stimulačný balík, ktorým najmä investíciami do infraštruktúry chce naštartovať ekonomiku. V USA ťažiskovým riešením problémov ľudí v zneistení je práca. Pritom od roku 2007 zbankrotovali stovky firiem, zaniklo 10 miliónov pracovných miest a miera nezamestnanosti sa nezlepšuje. Zasekla sa na úrovni tesne pod 10 percentami (júl 2010). To napriek tomu, že odhad ekonomického rastu krajiny je v roku 2010 o 2,8 percenta a mierne klesne v roku 2011 na 2,5 percenta. V USA záchranné siete podobné EÚ nie sú.

V EÚ prevláda odlišný názor. Štáty v EÚ majú šetriť, aby ich rastúci deficit štátnych rozpočtov neprivedol na okraj bankrotov, zabezpečiť pritom peňažnú stabilitu, bojovať proti inflácii a udržať zamestnanosť. Miera nezamestnanosti EÚ-27 je zhruba 9,7 percenta a v eurozóne 10,1 percenta (apríl 2010). Európa si je vedomá relatívnej výhody svojho prístupu. Dáva prednosť peňažnej stabilite a euru, aby infláciou nedošlo k jeho znehodnoteniu. Založiť sa má zdravý ekonomický rast (v EÚ-27 sa odhaduje v roku 2010 o 1 a v roku 2011 o 1,7 percenta) a má sa znížiť miera nezamestnanosti.

Väčšie zneistenie panuje v USA. V júli 2010 šéf Fedu (Americká centrálna banka) Ben Bernake v Kongrese vyhlásil, že vyhliadky americkej ekonomiky sú „mimoriadne neisté“. Niektorí analytici usúdili, že USA by mohli byť aj pred druhou vlnou recesie. Zložitost' situácie je v tom, že terajšie postavenie dolára ako hlavnej rezervnej meny drží americkú ekonomiku na zdanlivo prosperujúcej úrovni. Tá umožňuje fungovanie ekonomiky viac na základe amerických dlhopisov než vývozom kvalitných výrobkov. USA sú už dlhšie krajinou, ktorá sa zaraďuje k čistým dovozcom. Akumulovaný obchodný deficit USA dosahuje (jún 2010) vyše osem biliónov dolárov (8 000 miliárd dolárov). Za výroby a ropu zahraničným dodávateľom platí Amerika zväčšia americkými dlhopismi. Pritom ich spláca najmä tým, že USA nakúpia v zahraničí ďalšie dlhopisy.

USA majú problémy s vysokým dlhom. Vzťahuje sa to na vládu a tiež firmy a fyzické osoby. Celkový dlh vlády, firiem a fyzických osôb v roku 2009 bol na úrovni 14,25 bilióna dolárov. Podľa analytikov je to viac ako za Veľkej hospodárskej krízy v minulom storočí. To všetko sa pripisuje najmä praktizovaniu neoliberalnej podoby kapitalizmu.

Sú obavy, že USA sa dostanú do novej hospodárskej krízy. Ak by sa tak stalo, mohli by stiahnuť so sebou aj ostatné štáty, vrátane EÚ a Slovenska.

Uvádzame tieto skutočnosti preto, že vlády v USA a členských štátov v EÚ by mali zložitost' terajších problémov vo svete zohľadňovať a nedopúšťať sa chýb, ktoré by situáciu v ekonomickej a sociálnej oblasti v globálnom a európskom priestore ešte viac komplikovali. Nová vláda na Slovensku v tejto oblasti niektoré chyby už urobila (v prípade vajatania okolo obrannehovalu a pravicovou zamietnutou účasťou Slovenska na pôžičke Grécku, tiež v pokuse o demontáž sociálneho štátu).

Je zhoda na tom, že vyhliadky, ako sa vyhnúť neistote v oblasti ekonomiky a so-

ciálnej oblasti, by mali byť spojené s voľbou ekonomických modelov a na nich postavených rozvojových sociálno-ekonomických trendoch. Slovensko by sa malo poučiť a zabudnúť na neoliberalný ekonomický model praktizovaný pravicovou vládou Mikuláša Dzurindu. Napráva by sa mala hľadať v nových prístupoch v teórii, v praxi aj v politike. Pravda nie tak, ako to chce robiť terajšia vláda premiéra Camerona vo Veľkej Británii, ani Maďarská vláda Viktora Orbána, či riešenie krízy gréckeho typu.

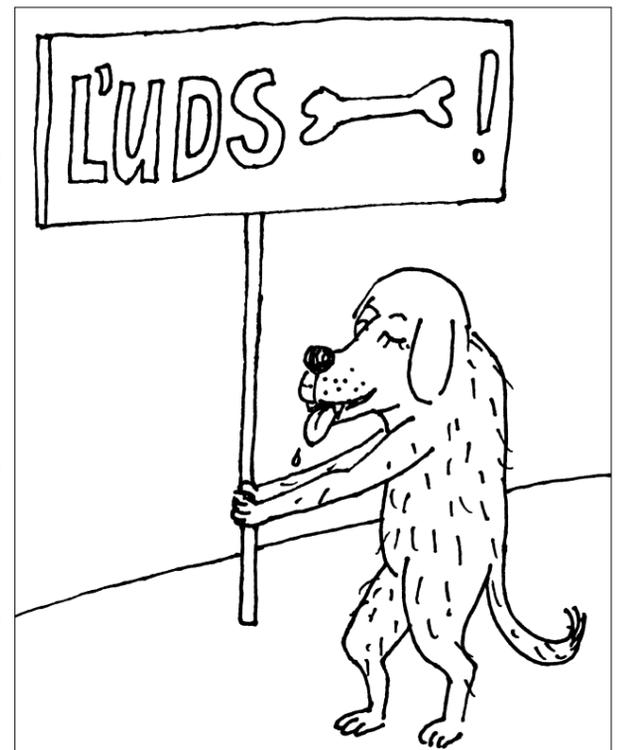
Racionálne uvažovanie by malo byť skôr o tom, ako sa dopracovať k vládnutiu založenému na koexistencii strán sociálnodemokratického a konzervatívneho (respektíve tradičného) zamerania. Taká forma vládnutia by bola pre Slovensko prítiažlivejšia. Voliči veľkú koalíciu by aj výraznejšie akceptovali. Poukazujú na to aj 40,7% volebné preferencie strany Smer-SD. Okrem dohody, aby štátny rozpočet v čase krízy vykazoval racionálny deficit a v čase prosperity nadbytok, umožnil by podporovanie modelu sociálnej trhovej ekonomiky a budovanie sociálneho štátu.

Ukazuje sa, že upevňovanie ekonomického egoizmu a návrat k budovaniu stroskotaného (neo)liberálneho ekonomického modelu namiesto modelu sociálnej trhovej ekonomiky v sociálnej Európe predstavuje cestu do problémov. Táto cesta plodí nekompatibilné rozpočtové politiky, pseudosociálne odvodové a daňové systémy, pokračovanie v daňovom a odvodovom zaťažení práce, ktoré už teraz je neúmerne oproti zaťaženiu príjmov z kapitálu. Tiež vytvára podmienky pre pochybnú koncepciu trhu práce, problematickú politiku pauperizácie a bohatnutia ľudí v spoločnosti Spôsobuje vyčleňovanie ľudí na okraj spoločnosti, namiesto ich začleňovania a rast chudoby. Prijíma necitlivé riešenia v zdravotníctve a školstve, liberálnym opatreniami ohrozuje základy dôchodkového systému. Plodí oslabovanie pocitu istoty a bezpečnosti ľudí doma a na ulici. Vedie k vytváraniu iných sociálnych a ekonomických deficitov, ktoré sa len ťažko naprávajú.

CESTA K NÁPRAVE EXISTUJE

V prvom rade sa treba vyrovnáť s pravdou, že vytváranie čudersných koalícií nie je dobrý spôsob vládnutia. Slovenská politická scéna za krátku dobu vládnutia šesťčlennej širokospektrálnej pravicovej koalície ukázala prečo. Tiež to, že Slovensko má navyše, než je paberkovanie po predošlej vláde.

JOZEF MIHALIK

Kresba: Andrej Mišanek

KULTÚRA

dvojtyždenník závislý od etiky
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. - Adresa
vydavateľstva a redakcie: Sološnická 41,
841 04 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalik (Kanada), Vladimír Kubovčík. - Šéfredaktor: Teodor Križka. - Cena jedného čísla je 1,00 € - Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s.,

Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O.BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. - Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 - Registračné číslo EV 757/08. - Nevyžiadané rukopisy nevraciam. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk - www.kultura-fb.sk - Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR - ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Slovenská ľudová strana mala svojich členov a sympatizantov organizovaných v jednotnej celorepublikovej katolíckej dobrovoľnej branno-športovej organizácii s názvom Česko-slovenský orol. Prvé organizácie Česko-slovenského orla začali na Slovensku pôsobiť už vo februári 1919, keď bola založená miestna orolská jednota v Malackách. Ešte v tom istom roku vznikla miestna jednota Orla v Novom meste nad Váhom, ktorú viedol neskorší slovenský krajinský starosta Česko-slovenského orla na Slovensku kaplán Augustín Raška. Do nového roku 1920 vstupoval Česko-slovenský orol na Slovensku s novými miestnymi jednotami v Ružomberku, Trenčíne, Žiline, Vrbovom, Drietome, Bánovciach nad Bebravou, Moravskom Sv. Jáne, Veľkých Ostraticiach, Trstenej, Tvrdošíne, Závode a Tepličke.

Zástupcovia slovenských orolských jednot sa stretli 26. októbra 1919 na spoločnej porade, na ktorej rozhodli o vstupe týchto jednot do zjednocujúcej celorepublikovej organizácie - Ústredia Česko-slovenského orla, ktorý mal svoje sídlo v Brne. Slovenské orolské jednoty si však vyhradili právo samostatne rozhodovať o svojich organizačných otázkach a týmto úlohami poverili Slovenskú krajinskú radu so sídlom v Trnave. Nasledujúci rok 1920 bol pre Česko-slovenského orla na Slovensku v znamení organizačných úspechov, ktoré sa prejavili predovšetkým v zakladaní nových miestnych orolských jednot. Na konci roku 1920 už bolo registrovaných 101 miestnych orolských jednot. Najpočetnejšie a najaktívnejšie boli orolské jednoty v Senici, Trnave, Kútoch, Šaštíne, Považskej Bystrici, Prešove, Kysuckom Novom Meste, Rajci, Sučanoch, Krásnom nad Kysucou, Skalitom, Veľkej Bytči, Nitre a Banskej Bystrici. V Košiciach bola miestna orolská jednota založená 5. februára 1922 za svoj hlavný cieľ si stanovila „vymaňiť východné Slovensko z duševného rabstva podkopných a úkladných živlov a podmaniť si ho národnej, rýdzo slovenskej myšlienke“. Prvým starostom miestnej košickej orolskej jednoty sa stal Anton Rubeš, ktorý cieľavedomou agitáciou a organizačnou prácou získal za prvý polrok pre túto miestnu jednotu 300 riadnych členov, z ktorých bolo 190 dorastencov a 25 získalo štatút zakladajúcich členov.

Ešte v máji 1920 vyšlo prvé číslo časopisu Tatranský orol, ktorý redigoval J. P. Kysucký. Do tohto periodika, ktorý sa stal jednou z tlačových tribún slovenského katolíckeho tradicionalizmu, prispievali svojimi článkami a poéziou osobnosti ako Hlinka, Tiso, Sivák, Kmetko, Kysucký, Matunák, Marsina, Hések, Hamaj, Hodál, Dlhomír - Poľský, Grebáč - Orlov, Kovalík a ďalší.

Obdobie prvej polovice dvadsiatych rokov bolo pre orolské jednoty na Slovensku časom organizačného upevňovania už existujúcich jednot, zakladania nových jednot a prípravy prvých verejných vystúpení v podobe župných i celoštátnych orolských zletov. Záver jari a leto 1920 bolo v znamení masových nástupov a verejných podujatí slovenského orolstva. Slávnosti v Novom Meste nad Váhom, Púchove (24. máj 1920), Pruskom, Nitre Bánovciach (5. september 1920), Žiline (18. júl 1920) a v Trenčíne (12. septembra 1920) boli zároveň spojené s posviacami orolských spolkových zástav miestnych jednot. Katolícky Orol na Slovensku sa mal stať najvýraznejšou konkurenciou a prekážkou pre sokolské organizácie a pre ich snahu získavať slovenských katolíkov do svojich radov. Začiatkom roku 1922 existuje a pracuje 1 170 miestnych jednot, ktoré sú už organizačne rozdelené do novozriadených orolských okresov a žup.

VOJTECH KÁRPÁTY

Slovenský katolícky orol

Spolkový časopis Tatranský orol eviduje vo svojej redakcii viac ako 4000 stálych predplatiteľov. Za dva roky usporiadali miestne orolské organizácie 780 prednášok, 244 divadelných predstavení a založili 35 knižníc a 48 nových spevokolov. O programe, cieľoch a práci katolíckeho orla na Slovensku povedal biskup Jozef Čársky tieto pamätne slová: „Cirkev očakáva, že Orol jej pomôže vychovať neohrozených, sebavedomých katolíkov, ktorí sa neboja vieru svoju vyznať, ktorí za nič na svete nezaprú svoje náboženské presvedčenie, ale sa pričinia, aby zásady učenia Kristovho prenikli celý náš verejný život, aby sa v našom národe, našom štáte uznávalo kráľovstvo Kristovo k blahu národa a vlasti. Národ dúfa, že Orol vypestuje hlboké národné presvedčenie, ideálnu lásku k nášmu chudobnému, malému, ale nadanému slovenskému národu, že vychová ľudí charakterných, ktorí lásku ku svojej nielen na ústach nosia, ale skutkami dokazujú, ktorých dar nezvedie,

ktorú „valné zhromaždenie pre vynikajúce zásluhy o jednotu, o hnutie katolíckeho alebo o národ za takú vymenuje“. Členstvo zanikalo vystúpením, vylúčením radou miestnej jednoty a úmrtím. V roku 1930 členstvo v Česko-slovenskom orle upravili nasledovne: „Členovia sú cvičiaci a necvičiaci. Členom jednoty stáva sa príslušník ktoréhokoľvek slovenského kmeňa (muž i žena) po dokončení 14. roku, keď predložil rade jednoty prihlášku a po najmenej trojmeseačnej čakateľskej dobe, ktorú nemožno nikomu odpustiť, bol v schôdzke rady jednoty prijatý za člena. V páde zamietnutia prihlášky nie je rada jednoty povinná udať dôvody“. Cvičiaci členovia Česko-slovenského orla mali právo zúčastňovať sa cvičení a všetkej spolkovej činnosti, voliť a byť volení (okrem dorastu) do rady miestnej orolskej jednoty, požiadať o zvolanie mimoriadnej schôdze (do 21 dní) po súhlase minimálne tretiny všetkých členov miestnej jednoty a podávať návrhy rade a valnému zhromaždeniu miestnej jednoty.

V roku 1928 sa slovenské orolstvo dôstojne a okázalo predstavilo na I. zemskom zlete Česko-slovenského orla na Slovensku, ktorý sa po rozsiahlych prípravách uskutočnil v dňoch 4. - 5. augusta 1928 v Bratislave. Bol spojený s oslavou desaťročnice existencie ČSR a zúčastnilo sa na ňom asi 30 tisíc osôb. V slávnostnom sprievode pochodovalo 8000 uniformovaných orlov a ďalších viac ako 5000 účastníkov v ľudových krojoch z celého Slovenska. Popri slovenských orloch prišlo do Bratislavy viac ako dvetisíc orlov z Čiech, Moravy a Viedne. Zlet sa uskutočnil pod patronátom slovenských biskupov, štyroch ministrov, ministra s plnou mocou pre správu Slovenska, bratislavského starostu a oboch čestných slovenských orolských starostov - Andreja Hlinku a Jána Kovalíka. Miestostarostovia Česko-slovenského orla na Slovensku boli v prvej polovici tridsiatych rokov Karol Sidor, Tomáš Pálka a Anton Hancko. Vzdelaťeli boli v rovnakom období Július Stano, Pavol Drbjak a Alexej Izakovič. Za čestných členov Orla na Slovensku boli menovaní Jozef Tiso a Ján Pöstényi.

Na začiatku roku 1933 mala orolská organizácia na Slovensku osem žúp so 162 miestnymi jednotami, v ktorých bolo zapísaných 24 872 riadnych členov. Medzi najväčšie a najpočetnejšie orolské župy patrili Západoslovenská Andreja Radlinského so sídlom v Bratislave (26 miestnych jednot s 3 989 členmi), Východoslovenská Antona Bernoláka so sídlom v Košiciach (22 miestnych jednot s 3 491 členmi), Cyriľometodská so sídlom v Nitre (20 jednot s 3 246 členmi) a Stredoslovenská (zvolenská) Andreja Kmeťa (20 miestnych jednot s 3 302 členmi).

Orolstvo na Slovensku prešlo najväčšou organizačnou reformou a transformáciou v druhej polovici tridsiatych rokov a jeho výsledkom bolo úplné osamostatnenie sa orolského hnutia na Slovensku. Rozdelenie nebolo náhlou a neuváženou akciou, ale skôr praktickou reakciou na pretrvávajúce kompetenčné spory s orolským ústredím v Brne. Ústredná rada Česko-slovenského orla dňa 17. novembra 1935 na svojom zjazde opätovne zamietla požiadavku zástupcov slovenských orolských žúp, aby bol obnovený systém Krajinského zväzu žúp pre Slovensko a vyjasnila sa situácia s postavením Česko-slovenského orla na Slovensku. Jan Šrámek, ktorý schôdzi predsedal, však nepripustil akúkoľvek zmenu programu rokovania a slovenskí orolskí delegáti opustili rokovaciu miestnosť. Rozkol, ktorý bol spôsobený dlhodobým ignorovaním riešenia organizačných otázok slovenských orolských žúp

a jednôt a ich štatútu, bol dokončený. Kontakty českých a slovenských orlov boli obmedzené na minimum a dočasným vedením Orla na Slovensku bol poverený Dr. Matej Hutka. Materiál oficiálnej správy 3. mimoriadneho zjazdu Česko-slovenského orla z 31. januára 1937 už nepriniesol žiadnu zmienku o slovenských orolských jednotách. Orolská idea sa však napriek tomu šírila a po krátkom čase vznikli nové miestne orolské jednoty v Lukášovciach, Vieske nad Váhom, Vinnom, Giraltovciach a v ďalších slovenských obciach.

Poslednou veľkou verejnou akciou pred zánikom Orla na Slovensku bol 3. slovenský orolský zlet, ktorý sa konal v dňoch 13. - 16. augusta 1938 v Žiline. Orlom poslal svoje osobitné posolstvo zo

smrteľnej postele aj ich čestný starosta Andrej Hlinka. Posolstvo, ktoré prečítal zletujúcim orlom v Žiline A. Mach bolo posledným odkazom vodcu HSELS mladšej ľudáckej generácii i národu. Jeho úplná verzia je: „Drahá moja slovenská mládež! Ako rád by som bol teraz s tebou! Ale v duchu som v Žiline. Vidím tvoj zlet, tvoj vzlet, tvoju prípravu do vážnej práce a boja. Ja dokončievam môj boj tuzemský, ale zostanem s tebou, mládež moja a národe. Vyzývam vás k jednote a nepoddajnosti. Žehnám tvoju prácu, žehnám tvojmu boju. Boh ti pomáha, Boh ťa opatruj, buď s Bohom, národe môj!“ O dva dni po napísaní tohto odkazu (16. augusta 1938) Andrej Hlinka umrel.

Orol na Slovensku definitívne zanikol na jeseň 1938 a jeho členstvo prešlo do nových mládežníckych a branno-športových organizácií nového autonómneho Slovenska a neskoršej Slovenskej republiky.

Izi baby shop and fast food rep

Kde šud aj začať, tento nju stár chat,
frí chatting, četting, vlastne čet,
stačí len klep, klep, klep, klep, klep,
wow ! vau! to ide ako guľomet!

Na všetko máme v tí-ví redy izi odpoveď:
bum báb, boom, colour, colour red,
aj keď je všetko iba sekondhend,
aj keď je všetko iba sekond, sekondhend.

Nedávno aj vos ounly trajing rep,
tudej mám all what world hes met,
didžitl voč aj bred, aj med, aj golden bed,
tip top nju lap top, skrátka celý nju stár svet.

Vo worde všetko pekne spolu spleť!
radil mi onkel džon - skin hed,
nad bejzik ingliš ólviz izi seď,
es tí-ví nju stár, komponding slovak super rep!

Vo worde tudej kúpiš celý frídom svet,
počuj, ty biela slejven slovak pleť,
nemusiš vôbec správne ingliš mlieť,
dôležitý je správny izi ingliš trait.

Trápi vás mor, či dna či ulcus vred?
na všetko ví hev izi tí-ví odpoveď,
za dobrý word si dnes kúpiš všade izi bred,
vo worde je dnes celý bejzik world and svet.

Aj hev big fóřn práve dneská met,
keď som sa chystal na obed,
slapped forčn on head with slovak izi cep,
odvtedy forčn hes its beaten forčn head.

Word za wordom od a po zet,
ani word inak, nepopleť!
see, ajv gotta cent for evry ingliš chat
from kids and seniors, kóz ajm their ounly petting pet.

Hoďte mi ešte aspoň jeden cent,
intú maj starý drotár big skin hat,
heving kompozud pár izi slovak-ingliš viet,
v nju word (vo forde) pôjdem izi worldom het.